

Розвиток тваринництва на Волині

В. ЗАРЕМБА

2008 рік та січень-червень 2009-го був сприятливим часом щодо підвищення обсягів виробництва валової продукції тваринництва в області. Так, наприклад, за минулорічний період в усіх категоріях господарств цей показник поліпшився на 0,9 відсотка. Вироблено 115,1 тис. т м'яса в живій масі, 484,9 тис. т молока, 184,5 млн шт. яєць. Загалом одержано м'яса на 5 відсотків більше, ніж раніше.

Сільськогосподарські підприємства підняли обсяги валової продукції на 9,1 відсотка. Виростили 50,9 тис. тонн худоби та птиці, що на 14,6 відсотка вище, ніж у попередньому році, зокрема ж птиці – на 22,3, свиней – на 16,4 відсотка одержано більше. Агроформування реалізували на забій 50,6 тис. тонн худоби та птиці в живій масі, надоїли 75,2 тис. тонн молока, 14,3 млн штук яєць. Порівняно з попереднім роком реалізація худоби та птиці збільшилась на 8,4 відсотка. При цьому варто відмітити, що обсяги вирощування перевищували реалізацію на 0,3 відсотка. Середньодобові прирости великої рогатої худоби покращилися на 37, свиней – на 46 грамів.

Середній надій поголів'я корів молочного стада зріс і становив 2806 кг, що на 39 кг більше, ніж у 2007 році.

В області продовжувалось відновлення роботи та реконструкція тваринницьких ферм і приміщень. В агроформуваннях Волині вже діють 5 сучасних доїльних зали, 3 стали до ладу у 2008 році. Завер-

шено будівництво та укомплектовано молодняком репродукторну ферму для виробництва інкубаційних яєць курей м'ясного напрямку продуктивності, будують нові площадки по вирощуванню курчат бройлерів, створено замкнутий цикл виробництва від інкубаційних яєць до реалізації фасованого м'яса курчат бройлерів.

За січень-червень 2009 року усіма категоріями господарств вироблено валової продукції тваринництва на суму 773,2 млн. грн., що на 5,0 відсотків більше від попередніх показників. У сільгосп підприємствах вироблено продукції на загальну суму 276,0 млн. грн., тобто на 28 відсотків вище рівня 2008 року. Питома вага агроформувань у загальних обсягах зросла з 29,8 у 2008 році до 35,7 відсотка у 2009.

Нарощування виробництва м'яса в області відбувається за рахунок птахівництва та свинарства. Виробництво яловичини поки що продовжує скорочуватися.

Водночас вже створена відповідна база для розвитку м'ясного скотарства, діє 11 племзаводів та 17 племрепродукторів з розведення худоби м'ясного напрямку продуктивності. Зараз тут налічується 16,8 тис. голів м'ясного стада, в тому числі 6,9 тис. корів. Більше половини цього поголів'я утримується в Ковельському районі, де кожна друга корова м'ясного напрямку продуктивності, а племзавод «Зоря» – **провідне базове господарство з розведення волинської м'ясної породи і утримує майже 1 тис. голів маточного поголів'я.**

Втім, треба відверто сказати, що м'ясне скотарство розвивається значною мірою за рахунок державної підтримки. *Переробники поки що не виявляють стимулюючого інтересу до високоякісної яловичини українського виробництва.*

Стабілізації поголів'я худоби, підвищенню його продуктивності, нарощуванню обсягів виробництва тваринницької продукції істотно посприяла фінансова підтримка галузі тваринництва за рахунок коштів державного бюджету. У 2008 році товаровиробникам області з цієї метою виплачено 63,5 млн грн. доплат та більше 74,3 млн грн. дотації від акумуляції переробними підприємствами коштів податку на додану вартість.

Нині вже проплачені кошти державного бюджету за програмою за наявну худобу м'ясного напрямку продуктивності в сумі 5,8 млн грн., за прирощених корів 1,4 млн грн. і за придбаних племінних тварин та нетелів 0,3 млн гривень.

Волинській м'ясній породі – 15 років

історія створення, сучасний стан
та напрями селекційного процесу

**Т.ЯНКО, завідувачий
Лабораторія генофонду порід західного
регіону ІРТГ УААН**

Для заохочення збільшення поголів'я в особистих господарствах населення діє обласна програма її підтримки особистих селянських господарств – доплата за приріст поголів'я корів. У 2008 році профінансовано власникам особистих селянських господарств, які наросили поголів'я станом на 1 грудня 2008 року по 1 тисячі грн. за кожну добавлену корову.

У поточному році тут, як і в інших областях, знизилась реалізаційна ціна на тваринницьку продукцію і це чергове випробування для працівників галузі.

Сільськогосподарськими підприємствами за I півріччя реалізовано 33,8 тис. тонн молока, що на 4 відсотка більше, ніж у 2008 році. Середня реалізаційна ціна становила 1791,5 грн. за 1 тонну, що на 234,5 грн. нижче попередньої. Тобто при збільшенні обсягів виробництва молока розмір грошових надходжень товаровиробникам за цю продукцію зменшився більше ніж на 5 млн. гривень.

З цього приводу в області проводили ряд заходів, спрямованих на досягнення домовленостей між товаровиробниками і переробниками з питань заготівлі та ціноутворення на молоко. Зокрема, підписано Меморандум про взаєморозуміння. Однак, це тимчасові заходи, тому варто відпрацювати на урядовому рівні питання мінімальних закупівельних цін на продукцію тваринництва.

Подібна ситуація і з цінами на м'ясо, передусім яловичину.

Реалізаційна ціна великої рогатої худоби знизилась на 940,3 грн. за тонну і становить 8405 грн., що спричиняє подальше скорочення чисельності поголів'я цього виду худоби.

Тому надзвичайно важливим є відновлення фінансування доплат з державного бюджету за реалізоване переробним підприємствам кондиційне поголів'я великої рогатої худоби.

Питання подолання негативних тенденцій в галузі тваринництва знаходиться на постійному контролі в облдержадміністрації та, зокрема, її головному управлінні агропромислового розвитку.

Ми і надалі на обласному рівні докладатимемо усіх залежних від нас зусиль для розвитку галузі тваринництва, яка для нашого Поліського регіону має визначальне значення і сподіваємось на подальшу всебічну підтримку держави для зацікавлення сільськогосподарських товаровиробників у її розвитку.

В. ЗАРЕМБА,

*перший заступник голови
Волинської облдержадміністрації
канд. екон. наук*

Волинська – це друга м'ясна порода великої рогатої худоби, яку виведено в Україні. Її створення зумовлено потребою у тваринах, адаптованих до специфічних зон Полісся і Прикарпаття України, де інші м'ясні породи погано акліматизуються, недостатньо використовують природні і культурні пасовища.

Порода офіційно визнана новим селекційним досягненням і затверджена наказом Міністерства сільськогосподарства і продовольства України від 30 грудня 1994 року № 355.

Організації-оригінатори: Волинська державна сільськогосподарська дослідна станція, Інститут розведення і генетики тварин УААН, Інститут тваринництва УААН, НО „Укрплемоб'єднання”.

Автори волинської м'ясної породи:

Т.С. Янко, В.Ю. Потапчук, С.В. Тулайдан, М.В. Зубець, В.П. Буркат, Ю.М. Карасик, Л.М. Шевчук, В.А. Крочук, С.М. Долока, Е.М. Доротюк, Н.О. Бондар, О.В. Баяк, І.Д. Халамай, В.В. Карпюк, Г.Т. Шкурін, Я.В. Било, О.М. Окопний, О.Г. Тимченко, Л.О. Дунець, В.С. Сковородько, А.Г. Чабан, Ж.О. Ткаченко.

Виведення волинської м'ясної породи розпочато в 1974 році. Програма розробки ґрунтувалася на "Методиці створення нового типу м'ясної худоби на основі лімузинської, абердин-ангуської і герефордської порід" (Київ, 1987) і "Комплексній програмі створення нової м'ясної породи великої рогатої худоби, пристосованої до природно-кліматичних умов західного Полісся України", розроблений завідувачем лабораторії м'ясного скотарства Волинської державної сільськогосподарської дослідної станції Т.С. Янком.

Реалізація породотворного процесу

Успіх породотворного процесу залежить від правильного вибору вихідних порід, їх поєднуваності, методу розведення, належної повноцінної годівлі та умов утримання, необхідних для кращої генетичної диференціації вихідного матеріалу, управління розвитком бажаних господарсько корисних ознак і нових якісних властивостей.

В основу виведення породи покладено метод складного (багатопородного) відтворного схрещування місцевої (М) чорно-рябої і частково червоної польської породи з плідниками абердин-ангуської (А), герефордської (Г) і лімузинської (Л) порід.

Цілеспрямовано системою селекційно-плеємної роботи (рис. 1) вдалося поєднати в генотипі нової породи високу спеціалізацію в м'ясному напрямі продуктивності абердин-ангусів, герефордів і лімузинів з молочністю та пристосованістю до специфічних умов зони місцевої худоби. До методики включено розроблені автором і практично реалізовані такі основні принципи породотворного процесу при складному (багатопородному) відтворному схрещуванні:

- формування на початковому етапі помісних (дво-, три-, чотирипородних) стад (груп), які задовільняють вимоги засередньогруповою величиною основних селекційних ознак, хоча кожна особина, яка в них включається, може відповідати як комплексу так і двом-трьом, а інколи лише одному потрібному показнику;

- закладка не менше шести споріднених груп (ліній) на початкових етапах створення породи;

- закладка та розвиток ліній за гілками, родоначальниками і продовжувачами яких є помісні бугаї з різними частками спадковості вихідних порід. При цьому реалізована концепція, що „родоначальником і продовжувачем є в першу чергу той бугай, який дає потомків не так схожих за типом з ним, як з тваринами тієї моделі (типу), яку передбачено одержати при створенні лінії та породи в цілому”;

- комплексна оцінка генотипних особливостей тварин на усіх етапах селекційного процесу на основі реци-

прокних схрещувань (три- і чотирипородних помісей) з урахуванням господарсько корисних, якісних та морфологічних (масть, комолість) ознак;

- консолідація якісно нових ознак, одержаних на різних етапах схрещувань, характерних для тварин нової породи, та передача їх своїм потомкам, здійснюється, як правило, із застосуванням тісних і віддалених інбридингів.

Методика виведення волинської м'ясної породи побудована на обґрунтуванні вибору вихідних порід, розробці цільового стандарту, схеми схрещування етапів роботи, основних принципів добору і підбору, методів формування генеалогічної структури породи.

Цільові стандарти, бажаний тип (модель) тварин створюваної породи

Цільові стандарти за основними господарськими рисними ознаками тварин були визначені з урахуванням вимог "Положення про апробацію селекційних досягнень в тваринництві і природно-кліматичних умов зони розведення та ґрунтувались на об'єднанні у потомків домінантних генів, які визначають м'ясну продуктивність тварин, за принципом адитивного успадкування, результатах досліджень вітчизняних і зарубіжних учених зі схрещування чорно-рябої і червоної польської худоби з бугаями лімузинської, абердин-ангуської, герефордської порід та їх ролі в породотворному процесі.

Для зони західного Полісся України економічно виправданим може бути тип менш крупної (середнє між типом крупних і середніх порід), помірно скороспілої худоби, не схильної до ожиріння. Тварини повинні бути витривалі, рухливі, міцної конституції, з широкими і глибокими грудьми, довгим, широким і глибоким тулубом з добре розвинутими м'язами, тонким, але міцним кістком, високою інтенсивністю росту, відтворювальною здатністю і легкістю отелень. Мати в основному червону і червону з білою відміткою на лобі масть різних відтінків (від світло- до темно-червоної) та безрогу голову. Характеризуватися сильним урівноваженим типом нервової діяльності і властивістю стійко передавати основні ознаки м'ясної продуктивності своїм потомкам, а також добре використовувати природні пасовища, грубі і соковиті корми та відповідати розробленим вимогам цільового стандарту.

Цільові стандарти тварин волинської м'ясної породи за живою масою (кг) наступні: – повновікових бугаїв-плідників – 1000, корів – 540, телят при народженні – 28-32; бугайців у віці (міс.) – 8 – 255; 12 – 370; 15 – 450; 18 – 530; теличок відповідно – 230, 320, 370, 410 кг. **За показниками м'ясної продуктивності:** швидкість росту – 1000 г; маса туші – 320 кг; забійний вихід – 62-65 %; вихід жиру – 3-4 %; вміст кісток в туші – 16-17 %; якість м'яса – 4-5 балів; плодючість і легкість отелень – 4,5 бала; витрати кормів на 1 кг приросту – 6-8 корм. од.; вихід телят на 100 корів, не менше 90 голів. Висота в холці повновікових корів – 128 см, бугаїв 138 см, загальна оцінка екстер'єру за 100-бальною шкалою 80 і 90 балів відповідно.

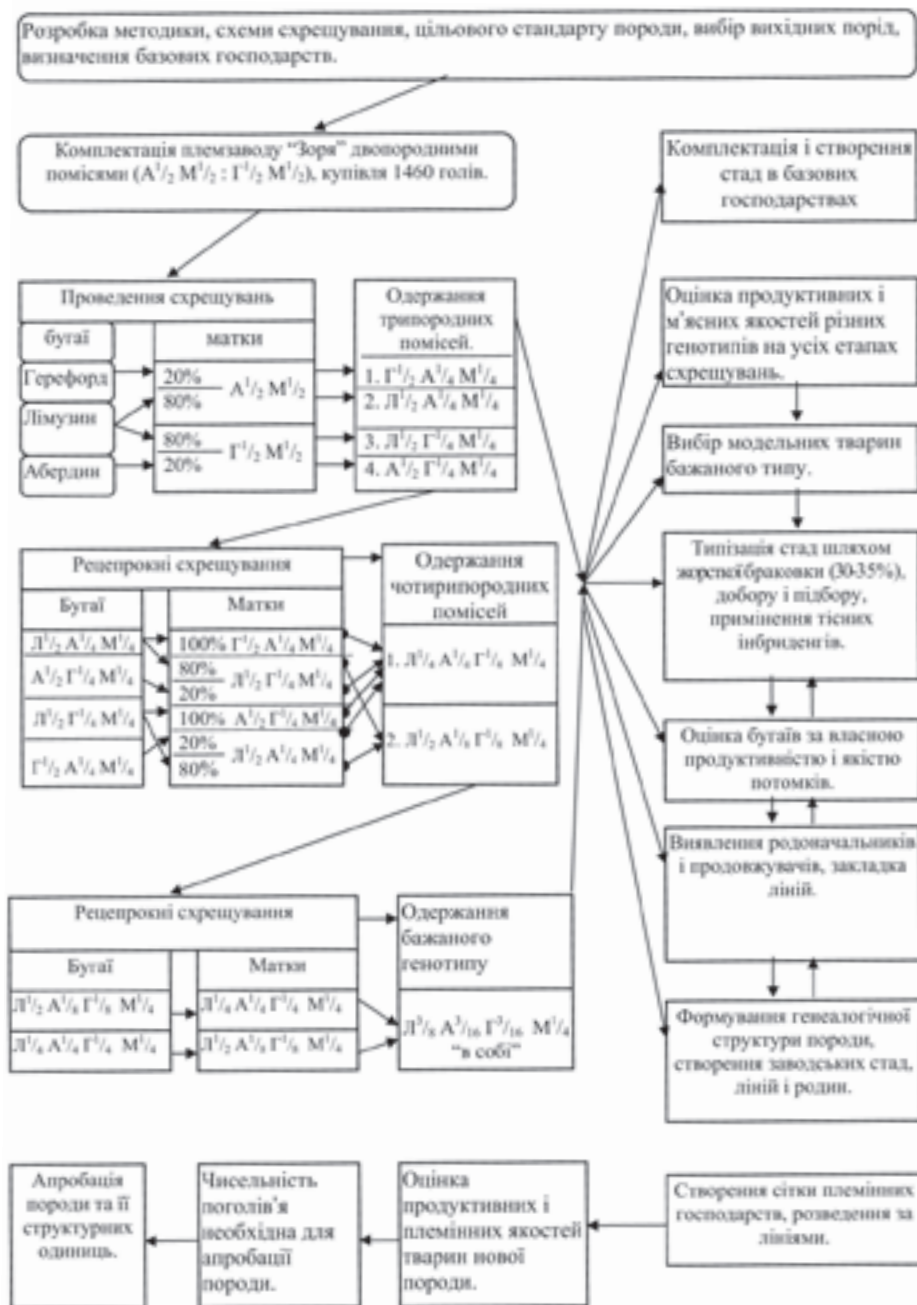

Рис. 1. Схема селекційно-племінної роботи створення волинської м'ясної породи

Обґрунтування вибору вихідних порід

На основі соціального попиту на породу з урахуванням специфіки зони західного регіону України розроблений цільовий стандарт. Він зумовив цілий ряд вимог відповідно до яких вихідні породи повинні мати такі цінні якості, які бажані для нової породи. Передусім ті, що в більшою мірою за рядом показників відповідали вимогам стандарту майбутньої породи. Добір поліпшувальних (батьківських) порід розпочинали з їх детального вивчення на основі племінних книг, літературних джерел та ролі в породотворному процесі з урахуванням поєднаності з місцевою чорно-рябою та червоною польською худобою. Проаналізовано результати серії дослідів промислового схрещування молочних порід з м'ясними (абєрдин-ангуською, гєрефордською, кіанською, шаролєзькою, лімузинською), які проводились

протягом 1960-1974 рр. в західних областях України. (Гордієнко М.Ф., 1965, 1970, 1972; Кипаренко М.М., 1973; Мамчак І.В., 1967; Підлипний В.Г., 1969; Петрик О.Г., 1969; Кос В.Ф., 1970, 1973; Остапів Д.С., 1973; Круль М.І., 1973; та ін.). При цьому особливу увагу звертали на переваги та недоліки порід, їх поєднання з місцевою худобою і здатністю до акліматизації. В результаті з числа поліпшуваних були відхилені такі породи як шаролєзька (тяжкі отєлення) і кіанська (буйний норов, непристосованість до місцевих кліматичних умов, вибагливість до кормів, нерезистентність до захворювань, недостатня виповненість тулуба), а такі як лімузинська, абєрдин-ангуська, гєрефордська за більшістю ознак задовольняли поставлені вимоги. Враховували також і те, що в період розробки методики виведення породи в господарствах регіону було в достатній кількості помісних тєлиць, яких одержували в результаті промислового схрещування місцевої худоби з плідниками абєрдин-ангуської і гєрефордської порід.

Вибір батьківських форм для використання в складному відтворювальному схрещуванні при створенні на основі місцевої худоби нової волинської м'ясної породи врахував високу спеціалізацію абєрдин-ангусів, гєрефордів і лімузинів в м'ясному напрямі продуктивності, а також їх хороші акліматизаційні властивості. Вирішувалось завдання об'єднати в новій породі кращі якісні ознаки вихідних порід, насамперед, високу енергію росту до і після відлучення, високорослість, велику живу масу, міцність, невибагливість і витривалість, плодючість, здатність добре нагулюватися у важких умовах випасу, схильність до нарощування масивної мускулатури, високий забійний вихід, повном'ясність і нежирність туш з високим виходом відрубів, червону масть лімузинської; безрогість, відмінні м'ясні форми, легкість отєлень, добрі материнські якості, плодючість, довговічність, „мармуровість" м'яса, пристосованість до пасовищного утримання абєрдин-ангуської; міцність конституції, спокійний норов, витривалість, добре використання грубих і соковитих кормів та пасовищ, стійкість проти туберкульозу, червону масть гєрефордської; молочність, відмінне використання болотних пасовищ та пристосованість до природно-кліматичних умов зони місцевої худоби.

Схема схрещування, вибір базових господарств та етапи роботи

Селекційний процес поєднання господарськи корисних ознак декількох вихідних форм, бажаних для тварин нової породи, що досягається за рахунок різних комбінацій, спадкових задатків, забезпечує метод складного відтворювального схрещування.

Наша концепція при розробці схеми складного відтворного схрещування місцевої (М) чорно-рябої і частково червоної польської худоби з плідниками абердин-ангуської (А), герефордської (Г) і лімузинської (Л) порід передбачала на фоні підвищення рівня годівлі та умов утримання, розхитати спадковість цінних якостей вихідних форм і одержати три-, чотирипородні помісні тварини, які б мали ряд нових бажаних цінних ознак. У подальшому, шляхом цілеспрямованої системи селекційно-племінної роботи (оцінки за власною продуктивністю і якістю потомків, добору, підбору, інбридингу) і достатньої годівлі, закріпити рекомбіновану спадковість у помісей. Схемою схрещувань запрограмовано в кінцевому результаті одержати тварин нової породи з такими частками крові вихідних порід: лімузинської – 3/8 (37,5 %), абердин-ангуської і герефордської – 3/16 (18,75 %) кожна та місцевої худоби (25 %), які в подальшому розводяться в собі методом чистопородного розведення.

Вибір базових господарств

Основною вимогою до базових господарств при їх виборі була: наявність міцної кормової бази; достатня кількість культурних та природних пасовищ; економічної стабільності; висококваліфікованих зооветеринарних спеціалістів; помісей, одержаних від промислового схрещування місцевої худоби з плідниками абердин-ангуської і герефордської порід, або коштів для їх закупки; приміщень (чи їх реконструкція) для утримання м'ясної худоби.

На початковому етапі роботи таким господарством було обрано колгосп ім. Кірова (нині ТзОВ "Зоря") Ковельського району Волинської області. Сюди було завезено протягом 1974-1978 рр. понад 1400 голів помісних телиць. Тут проводили основну роботу з виведення волинської м'ясної породи, розробляли і вдосконалювали технологію утримання тварин, проводили навчання кадрів. За мірою відпрацювання методики, схеми схрещування, роботу поширювали на інші базові господарства.

Етапи роботи

Селекційно-племінна робота щодо створення масиву худоби нової породи виконувалась в три етапи. Перший (1974-1982 рр.) – створення дво-, три-, чотирипородних помісей шляхом складного відтворного схрещування вихідних порід. Поступово із стад вибраковували дорослих двопородних тварин і заміняли молодими, більш продуктивними три- і чотирипородними помісями. На цьому етапі одержали тварин з бажаними генотипами вихідних порід, які мали ряд нових цінних ознак. Таких

помісей використовували як матеріал для створення бажаного типу худоби.

Другий етап (1982-1990 рр.) – створення масиву стад бажаного типу шляхом розведення помісей "в собі". Проводилась типізація селекційних стад і всього масиву помісного поголів'я, створювалася генеалогічна структура породи з виділенням 6 ліній, які мали стійку спадковість і 24 родини. Цінні господарськи корисні ознаки закріплювалися із застосуванням інбридингу при гомогенному підборі. Маточне поголів'я, яке відхилялось від вимог цільового стандарту в бік однієї з вихідних порід, парували з плідниками бажаного типу за методом (типом) коригуючого підбору. При цьому проводили суворе вибраковування бугаїв-плідників (до 85 %) і маточного поголів'я (до 30-35 %). На даному етапі закладали лінії на видатних помісних плідників, яких оцінювались за власною продуктивністю і якістю потомків (Цебрика, Ямба, Буйного, Красавчика, Мудрого, Сонного-Кактуса).

Третій етап (1990-1994 рр.) – цінні господарськи корисні ознаки тварин бажаного типу консолідували на основі лінійного розведення. У цей період відбувається перехід від схрещування до чистопородного розведення, завершується доведення кількості тварин до необхідної для апробації нової породи. При цьому формується структура породи – виведення не менше 6 ліній і 12 родин.

Екстер'єрні та конституційні особливості

У корів волинської м'ясної породи за екстер'єрними показниками константується певна різниця порівняно з вихідними породами. Так, за середніми даними промірів корів третього і старше отелів, висотою в холці (128,7 см) тварин нової породи можна віднести до групи середніх. За даним проміром перевага спостерігається практично над усіма вихідними породами крім лімузинської (-1,3 см). За шириною, глибиною і обхватом грудей – над усіма, включаючи і лімузинську.

Корови волинської породи відносяться до міцного типу конституції. У них пропорційна будова тіла, широкий та округлений, дещо видовжений тулуб, добре розвинена мускулатура, шкіра середньої товщини з середньо розвиненою сполучною жировою тканиною, кістяк міцний, але не грубий. Голова, в основному, безрога, невелика, шия коротка, добре обмускулена, шкіра середньої товщини з незначними складками, добре розвинене підгруддя, холка широка, м'ясиста, інколи роздвоєна, груди широкі і глибокі (промір глибини грудей становить понад 50 % висоти в холці), з округлими ребрами, бочкоподібної форми, спина рівна, широка, добре виповнена мускулатурою, попереки прямі і рівні, мускулисті; крижі довгі, злегка підняті, округлі, добре виповнені, правильно посаджений хвіст, стегна сильно виповнені мускулатурою (пишні), яка опускається до скакального суглоба; кінцівки середньої величини, правильно поставлені, з негрубим кістяком (обхват п'ястка 19-20 см), але міцні.

Вим'я чашоподібної форми, задні частки більш розвинені. Діжки невеликі, правильно розміщені і бажаної форми.

У тварин вдало поєдналися успадкована від материнських порід молочність, добра пристосованість до природно-кліматичних умов зони з високою енергією росту, вираженістю м'ясних форм, відмінними смаковими якостями м'яса лімузинів, комолюсті абердинів і відмінним використанням пасовищ герефордів.

Бугаї-плідники волинської м'ясної породи характеризуються міцним типом конституції, мають привабливий зовнішній вигляд, у них пропорційно розвинені всі частини тіла, міцне здоров'я, висока продуктивність і відтворювальна здатність. За типом нервової системи відносяться до врівноваженого спокійного типу.

Оцінка екстер'єру і конституції плідників волинської породи показує, що в них пропорційна тілобудова, глибокий, округлий тулуб з доброю вираженістю бажаного м'ясного типу породи та статевого диморфізму.

Сучасний стан та перспективи удосконалення породи

Сучасна племінна база волинської м'ясної породи в Україні представлена 14 племзаводами та 22 племре-продукторами, в яких налічується понад 13 тисяч голів, в тому числі 5759 корів. Від усієї чисельності поголів'я 78 відсотків розводять в 10 племзаводах та 14 племре-продукторах Волинської області.

Провідну роль в удосконаленні породи відіграють племзаводи СТЗОВ: «Зоря», «Турія», «Україна», «В. Прометей», «Пісочне», «Колос», «Дружба», ім. Л. Українки, «Заповіт», «Аміла» Волинської, Агро-підприємство «Добросин» Львівської, Агрофірма «Київська» Київської областей. Саме в цих стадах застосовують методи поетапної оцінки і добір тварин, вирощують племінний молодняк для реалізації, закладають заводські лінії та родини, реалізується програма замовлених спаровувань, що істотно впливає на формування генеалогічної структури породи в цілому.

Згідно з даними бонітування за 2008 рік середня жива маса корів волинської м'ясної породи становить 536 кг, в тому числі I отелу – 458 кг, по II – 521 і по III і старше 562, молочність 210 кілограмів. Вихід телят на 100 корів становить 85–90 шт. Жива маса повновікових бугаїв-плідників 950–1050 кг. Роди корів проходять легко, без ускладнень, тяжких практично не спостерігається.

Генеалогічна структура породи представлена 6 лініями та 37 родинками.

З пробонітованих у Волинській області 4350 чистопородних корів волинської м'ясної породи до ліній Цебрика 3888 віднесено 1021 гол. (23,5%), Сонного-Кактуса – 335 гол. (7,7%), Буйного 3042 – 959 гол. (22,1%), Ямба 3066 – 646 гол. (14,8%), Красавчика 3004 – 654 гол. (15%) та Мудрого 3426-735 (16,9%).

Тварини волинської м'ясної породи мають високу м'ясну продуктивність. Бугаї в 15-18 місячному віці досягають живої маси 472-592 кг, середньодобовий приріст становить 1010-1200 г, забійний вихід 62-65 %. Вихід м'якоти на 1 кг кісток становить 5,1-6,1 кг, витрати кормів на 1 кг приросту – 6,2-8,0 кормових одиниць. Тварини волинської м'ясної породи переважають ровесників місцевих молочних порід (чорно-рябої, черво-

ної польської) за живою масою на 18,0-34,2, забійним виходом на 5,6-10,4 %.

Високі продуктивні якості тварин волинської м'ясної породи дають змогу використовувати бугаїв у промисловому схрещуванні з молочними породами, що забезпечує підвищення м'ясної продуктивності помісей на 8,1-10,1 %. Тобто на даний час існує популяризація породи необхідної чисельності зі сформованою структурою, яка є достатньою базою для подальшого розмноження і широкого використання для виробництва високоякісної яловичини.

Метою селекції в племінних господарствах є виведення цінних бугаїв-плідників із стійкою спадковістю для племінного використання, створення нових ліній, родин, поліпшення племінних та продуктивних якостей поголів'я.

Основні ознаки добору в товарних стадах – плодючість, легкість отелень, молочність корів, збереженість телят, інтенсивність росту, жива маса в 18 місяців, крупність дорослих тварин.

Для підтримання конкурентоспроможності волинської м'ясної породи селекційно-племінна робота з нею на сучасному етапі та в перспективі вимагає розробки нових методів вдосконалення, розробки і використання селекційних прийомів, спрямованих на консолідацію і розвиток якісних ознак, характерних для породи, а також якість нових, набутих внаслідок цілеспрямованої селекції. Тому удосконалення волинської м'ясної породи в напрямі підвищення конституційної міцності, м'ясної продуктивності в поєднанні з високими відтворювальними властивостями, технологічністю, стійкістю до захворювань в умовах ринку вельми актуально.

Однак головну роль в удосконаленні породи має відіграти контрольно-випробувальна станція з оцінки бугаїв м'ясних порід, яка створена при Волинському облдержплемпідприємстві.

У базових господарствах необхідно застосовувати чистопородне розведення за лініями в напрямі підвищення м'ясної продуктивності, енергії росту молодняку та оплати корму, збільшення живої маси телят при народженні і відлученні, покращення відтворювальної здатності, селекцію вести лише на комолих тварин. З цією метою більш широко використовувати бугаїв лінії Цебрика 3888, Красавчика 3004, Буйного 3042, оцінених за якістю потомків з селекційним індексом "Б" вище 100, що забезпечить одержання середньодобового приросту 1100-1500 г при затратах корму 6,5-7,5 к.од. на 1 кг приросту.

Для покращення відтворювальної здатності необхідно включати в підбір бугаїв-плідників з лінії Мудрого 3426, Сонного-Кактуса, Ямба 3066.

Генетичне поліпшення стад здійснювати за єдиною схемою, яка об'єднує основні елементи селекційного процесу – добір тварин у різні вікові періоди за основними ознаками, підбір, оцінка бугаїв за власною продуктивністю і якістю потомків. З цією метою розпочати і розширити роботу на контрольно-випробувальній станції Волинського облплемпідприємства.

Розширити сітку племінних заводів і репродукторів волинської породи, довівши чисельність корів кожного

до 100-150 голів, особливо в районах, які потерпіли від аварії на ЧАЕС.

У племінних заводах "Зоря", "Турія", "Україна", "Прометей", "Заповіт" та основних репродукторах вести племінну роботу з двома-трьома лініями, а в інших застосувати крос ліній, які добре поєднуються: Цебрика 3888 і Ямба 3066, Красавчика 3004 і Сонного-Кактуса, Буйного 3042 і Мудрого 3426. Це забезпечить в середині породи гетерозис і одержання гетерозиготного потомства, яке перевершувати своїх ровесників на 10-15 відсотків.

Досягнутий рівень генетичного удосконалення волинської м'ясної породи, а також поширення її в інші природно-кліматичні зони дають змогу за сучасних умов перейти до створення внутріпородного зонального типу з використанням нових (комолих) генотипів лімузинської і абердин-ангуської порід зарубіжної селекції.

Якісне покращення стад доцільно здійснювати в

кожному базовому господарстві шляхом інтенсивного вирощування телиць. Для забезпечення найповнішого прояву генетичного потенціалу м'ясної продуктивності в усіх господарствах-репродукторах зміцнювати кормову базу, забезпечувати стабільну та повноцінну годівлю виходячи з розрахунку не менше 70-75 ц к.од. за рік на корову з шлейфом, залужити і мати високопродуктивні пасовища, а також впровадити інтенсивне вирощування ремонтного молодняку. На даних етапах роботи з породою треба підвищити браковку та частоту зміни поколінь, покращити відтворення стада, рівень зоотехнічної та племінної роботи.

Координаційні і методичні функції з удосконалення волинської м'ясної породи на найближчу перспективу покласти на лабораторію генофонду порід західного регіону Інституту розведення і генетики тварин УААН.

М'ясне скотарство Ковельщини

Л. ПАРОВЕНКО,
заступник голови
Ковельська
райдержадміністрація

та супіщані ґрунти, крім цього, зустрічаються лучні, торфоболотні ґрунти та торфовища. Територія Ковельського району покрита великими лісовими масивами, має густу мережу річок та озер.

Загальна площа району становить 173,4 тис. га. З них сільськогосподарські угіддя – 94,9 тис. га або 54,6%, в тому числі: рілля – 54,4 тис. га або 31,4%, багаторічні насадження – 0,5 тис. га або 0,2%, сінокоси – 14,97 тис. га або 8,6%, пасовища – 25,0 тис. га або 14,7%.

власності на земельну частку (пай) приєднали до особистих господарств належні їм земельні частки без створення юридичної особи. Вийшли з майновими паями і господарюють самостійно майже 3 тисячі осіб, отримали майна на суму 8,3 млн. грн.

Виробництво зерна в усіх категоріях господарств району у 2008 році становило 46,6 тис. тонн, цукрового буряка – 8,4 тис. тонн, з них у сільськогосподарських підприємствах – 23,9 тис. тонн, цукрового буряка – 6,4 тис. тонн.

Під урожай 2009 року усіма категоріями господарств засіяно 19,9 тис. гектарів зерновими культурами та 117 гектарів озимим ріпаком.

В усіх категоріях господарств утримується 28,7 тис. голів ВРХ, в т. ч. 13,5 тис. корів.

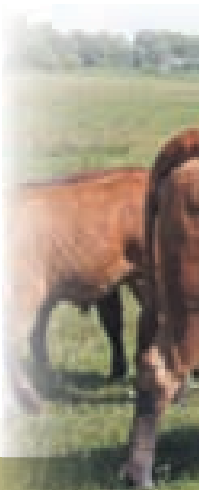
Ковельський район знаходиться в центральній частині Волинської області, в зоні західного Полісся.

Клімат району помірно-континентальний, характеризується м'якою зимою та теплим літом. В цілому по району складається позитивний баланс волог.

Рельєф місцевості рівнинний, частково з низинною поверхнею. У Ковельському районі переважають дерново-підзолисті середньо-підзолисті, піщані

Виробництвом сільськогосподарської продукції займаються 32 агроформування ринкового типу на базі приватної власності на землю та майно, а також 2 сільськогосподарських приватно-орендних підприємства, 7 сільськогосподарських виробничих кооперативів, 23 господарських товариства.

Крім того, в районі зареєстровано 112 фермерських господарств, 12,6 тис. особистих садиб громадян. Більш як 4 тисячі власників, які набули право

Провідні племзаводи волинської м'ясної породи

Сільськогосподарськими підприємствами у 2008 році реалізовано на забій 1,7 тис. тонн худоби та птиці в живій масі, надоєно 6,6 тис. тонн молока. Поголів'я ВРХ в сільськогосподарських підприємствах становить 18,3 тис. голів, в тому числі корів 6,9 тис. гол., та 9,4 тис. голів свиней. Район провідний по вирощуванню і розведенню ВРХ волинської м'ясної породи. Тут працює 9 племзаводів і 6 племрепродукторів по розведенню ВРХ волинської м'ясної породи, 6 племрепродукторів української чорно-рябої молочної породи, 1 племрепродуктор червоно-польської молочної породи, 1 племрепродуктор по розведенню свиней, 2 племрепродуктори по конях та один по птиці.

Для збереження генетичного потенціалу діє 45 пунктів штучного осіменіння сільськогосподарських тварин, з них – 18 для обслуговування господарств населення, та 27 – в сільськогосподарських підприємствах.

Управління агропромислового розвитку райдержадміністрації спільно з головним управлінням агропромислового розвитку облдержадміністрації, районною радою, агроформуваннями району, асоціацією фермерів та землевласників району проводиться робота щодо створення постійно діючого гуртового ринку, на якому будуть проводитись дні урожаю, виставки-ярмарки, оптова торгівля, аукціони племінної худоби.

Сільгосппідприємства Ковельського району постійні учасники Міжнародної виставки-ярмарку «АГРО» в м. Києві.

К. МАРТИНЮК, заступник начальника
Головне управління агропромислового
розвитку Волинської облдержадміністрації
В. ШУХ, директор

ДП «Волинське обласне сільськогосподарське
виробниче підприємство по племінній справі
в тваринництві»

Л. ПАРОВЕНКО, заступник голови
Ковельська райдержадміністрація,
начальник управління агропромислового розвитку

Племзавод «Зоря» Ковельського району Волинської області засновано 24 березня 2000 року на базі колишнього КСП «Зоря». Розташований у центральній частині західного Полісся України.

За господарством закріплено 3822 га землі, в т.ч. орні становлять 1910 га, природні сінокоси – 547, пасовища – 1355, багаторічні насадження – 9,8 га. Ґрунтово-кліматичні умови господарства при належному рівні культури землеробства і агротехніки здатні забезпечувати високі врожаї всіх сільськогосподарських культур, які вирощуються в зоні Полісся.

У рослинництві господарство спеціалізується на кормовиробництві та вирощуванні зернових і зернофуражних культур; у тваринництві – на племінному м'ясному скотарстві, виробництві високоякісної яловичини.

Нині в господарстві утримується 2801 гол. ВРХ, у тому числі 985 корів та 40 бугаїв-плідників волинської м'ясної породи. На 100 корів одержують 86-92 телят. Господарство спеціалізується на м'ясному скотарстві, з 1974 року розводить волинську м'ясну породу ВРХ, стадо якої чистопородне і відноситься до 6 ліній, А саме Цебрика 3888, Красавчика 3004, Буйного 3042, Ямба 3066, Мудрого 3426, Сонного-Кактуса.

Селекційно-племінна робота із стадом волинської м'ясної породи проводиться згідно з планом селекційно-племінної роботи, розробленим Інститутом розведення і генетики тварин УААН.

ПОТАПЧУК Володимир Юхимович,
Директор СТЗОВ «Зоря»,
заслужений працівник сільськогосподарства
с. Велицьк, Ковельський район, Волинська область,
тел./факс (03352) 96-634

Господарство щорічно реалізує 100-150 голів племінного молодняку, постійно бере участь у Міжнародній виставці «Агро».

ЧАБАН

*Анатолій Григорович,
Директор СТЗОВ «Турія»,
заслужений працівник
сільського господарства
с. Зелена, Ковельський
район,
Волинська область,
тел./факс (03352) 58-6-27,
58-6-45
моб.: 8 (050) 539-69-23*

Сільськогосподарське підприємство «Турія» розташоване в зоні Полісся, за 3 кілометри від районного центру – міста Ковеля, затверджене племзаводом з розведення волинської м'ясної породи.

Угіддя господарства становлять 882 гектари землі, з якої якої 837 га – сільськогосподарські, в т.ч. орні землі – 702 га, сіножаті – 37 га, пасовищ – 98 га. Крім цього, господарство орендує 150 га ріллі в інших господарствах області. У структурі посівних площ на зернові припадає 49 відсотків, кормові культури займають 50 відсотків. В господарстві утримують 948 голів ВРХ, з них 323 корови волинської м'ясної породи.

Формування стада волинської м'ясної породи проходило за рахунок помісей, одержаних від промислового схрещування чорно-рябих корів з биками-плідниками абердин-ангуської і герефордської порід, яких парували з плідниками волинської м'ясної породи. Крім того, в

1988 році з племзаводу «Зоря» Ковельського району завезено 60 м'ясних телиць на той час створеної волинської м'ясної породи. Племзавод – базове господарство по створенню внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи чорної масті.

Господарство неодноразово було учасником всеукраїнської виставки-ярмарку. Корова Калина 550 нагороджена дипломом першого ступеня виставки-ярмарку «Агротехперспектива-94, 97, 98», СТЗОВ «Турія» також брало участь у міжнародних виставках «Агро-2003-2009 рр.».

За останні роки господарство продало племінного молодняку 2005 р. – 58 гол., 2006 р. – 81 гол., 2007 р. – 56 гол., у 2008р. – 65 гол., у 2009 році планують продати 35 гол. м'ясної породи господарствам області і за її межами.

КЛИМЧУК

*Поліна Іванівна,
Директор СТЗОВ
«Заповіт», кавалер ордена
«Княгині Ольги» III
ступеня
с. Козлиничі, Ковельський
район, Волинська область,
тел./факс (03352) 94-2-71,
94-2-33,
моб.: 8 (067) 361-30-96*

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Заповіт» є племзаводом з розведення волинської м'ясної породи ВРХ. Господарство орендує 1887,78 га землі під сільгоспугіддя, в т.ч. ріллі – 1234 га, сіножаті – 266,08 га, пасовищ – 387,7 га.

У структурі посівних площ зернові займають 49,2%, кормові – 43,4%. Галузь тваринництва налічує 1982 голів ВРХ, в т.ч. корів – 616 голів, свиней – 22, коней 64.

Зараз у господарстві 827 гол. волинської м'ясної породи, в т.ч. 304 гол. корів.

Племзавод – базове господарство по створенню внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи чорної масті. Особлива увага в селекції спрямована на консолідацію тварин крупного типу, які мають високу інтенсивність росту і добре виражені м'ясні форми.

Племзавод щорічно вирощує племінних бугайців для дочірніх господарств області, які займаються розведенням тварин створеного внутрішньопородного типу чорної масті.

Підприємство протягом останніх трьох років бере активну участь у виконанні загальнодержавної програми селекції. Так, 2007 року поголів'я корів зросло на 18 голів порівняно з минулим. Куплено 18 племінних телиць вищої маточної цінності та продано 16 племінних корів і 9 бугайців волинської м'ясної породи, з яких 7 — поставлено на оцінку за власною продуктивністю на Волинське обласне підприємство.

Племзавод СТЗОВ «Дружба», що розташований на Волині,

ЯРОМЧУК

*Валерія Адамівна
Директор СТЗОВ «Дружба»,
кавалер ордена «Княгині
Ольги» III ступеня
с. Брюховичі, Ковельський
район, Волинська область,
тел./факс (03352) 99-0-16
моб.: 8 (067) 586-13-09*

включає в себе два населені пункти: с. Нужель та с. Бруховичі. Знаходиться за 30 км від районного центру м. Ковель та 45 км від обласного центру м. Луцьк.

Спеціалізується господарство на виробництві яловичини і молока в тваринництві та вирощуванні зернових культур – у рослинництві.

Господарство в своєму користуванні має під сільгоспугіддя 1895,31 га землі, з них 926,8 га ріллі, 345,89 га пасовищ та 622,62 га сіножатей.

Серед посівних площ зернові займають 48%, кормові – 42,3%, в тому числі кукурудзи на силос – 7,5%, однорічні трави – 5,4%, багаторічні трави – 29,3%.

У господарстві нині утримують 1582 гол. ВРХ, в т.ч. 502 корів, свині – 77 гол., вівці – 53 гол., коні – 37 гол.

Поголів'я худоби волинської м'ясної породи становить 465 гол., в т.ч. корів – 175 гол.

На 100 га сільськогосподарських угідь утримується 33 голови худоби м'ясного напрямку, в тому числі корів – 11 голів.

Середня здавальна маса однієї голови ВРХ становить 430 кг, собівартість 1 ц яловичини становить – 6,74 грн, рентабельність – 12%. Прибуток від м'ясного скотарства – 40 тисяч гривень в рік.

Подальший прогрес галузі м'ясного скотарства в господарстві пов'язується з удосконаленням селекційно-племінної роботи в напрямі підвищення живої маси, швидкості росту, молочності, відтворювальної здатності, поліпшення м'ясних форм будови тіла, удосконаленням структури раціонів та покращенням якості заготовлених кормів. Господарство учасник Міжнародної виставки «Агро-2009», щорічно реалізовує 20-30 голів племінного молодняку.

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Україна» знаходиться у перехідній зоні області за 2 км від міста Ковеля. За сільгоспприємством закріплено 2112,9 га

ЛІЩУК Сергій Якович,
Директор СТзОВ
«Україна», заслужений
працівник сільського
господарства
с. Дубове, Ковельський
район, Волинська область,
тел./факс (03352) 99-1-30,
моб.: 8 (096) 598-88-86

з них 2112 га сільськогосподарських угідь, у тому числі – 1028 ріллі, 565 га сіножатей, 519 га пасовищ, з яких 200 га культурні.

Сільгоспприємство в 2002 році затверджено племзаводом з розведення волинської м'ясної худоби і розведення чорно-рябї молочної породи ВРХ.

Вирощуванням волинської м'ясної худоби сільгоспприємство займається з 1989 року. Для цього господарство закупило 30 телиць волинської м'ясної породи у племзаводі «Зоря» Ковельського району.

На даний час у господарстві 2396 гол. ВРХ, в тому числі 734 корови, або в стогектарному обчисленні 136 і 44 голови. Тварин м'ясного напрямку продуктивності налічується 752 голови, в тому числі 274 корови, яких утримують на окремій фермі с. Бахів.

До 2010 року поголів'я волинської м'ясної худоби має зрости до 776 голів, в тому числі корів – 300 гол.

За останні роки племзаводом «Україна» продано 77 гол. племінного молодняку, у 2009 році плануємо продати 72 голови.

Племзавод «Україна» – постійний учасник міжнародних виставок «Агро» протягом семи років.

Товариство з обмеженою відповідальністю «В. Прометей» знаходиться в Ковельському районі. Центральна садиба роз-

ФІЛУК
Віталій Миколайович,
Директор СТзОВ
«В.Прометей»
с. Великий Порськ,
Ковельський район,
Волинська область,
тел./факс (03352) 96-2-30,
моб.: 8 (068) 191-82-93

ташована у с. Великий Порськ за 42 км від районного центру м. Ковель, затверджене племзаводом з розведення волинської м'ясної породи.

Спеціалізується господарство на виробництві м'яса, молока, продажу племінного молодняку ВРХ у тваринництві, вирощуванні зернових культур, льону – в рослинництві.

Господарство орендує 1239,89 га землі, під сільськогосподарські угіддя, ріллі – 746,67 га, сіножаті – 124,32 га, пасовища – 368,90 га.

Серед посівних площ зернові займають 54%, кормові культури – 46%.

Нині господарство утримує 1414 гол. ВРХ, з них 498 – корови. Поголів'я волинської м'ясної худоби становить 818 гол., в тому числі корів 308 гол.

Формування стада м'ясної породи в господарстві розпочалося 1994 року. На першому етапі використовували корів та телиць молочного напрямку продуктивності, а також помісей, одержаних від промислового схрещування чорно-рябих

корів та телиць з плідниками абердин-ангуської і герефордської порід, яких парували з буга-ями волинської м'ясної породи, закуплених у племзаводі «Зоря» Ковельського району. Так, у 2008 році закуплено 50 гол. чистопородних телиць волинської м'ясної породи в СТЗОВ «Зоря». Господарство щорічно реалізує 15–20 голів племінного молодняку.

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відпо-

ОКСЕНЮК Ростислав Андрійович,
Директор СТЗОВ «Пісочне»
с. Пісочне Ковельський район Волинська область
тел./факс (03352) 94-0-22
моб.: 8 (097) 468-74-74

відальністю «Пісочне» знаходиться у Ковельському районі. Центральна садиба розташована у с. Пісочне. Господарство створено 2000 року в результаті реорганізації колективного сільськогосподарського підприємства.

Господарство орендує 1435 га сільськогосподарських угідь, з них 782 га ріллі, та 653 га пасовищ згідно з договорами.

Основний вид діяльності товариства – вирощування сільськогосподарських культур у поєднанні з тваринництвом. Переважає розвитку м'ясного скотарства, зокрема волинської м'ясної породи та збереження генофонду зникаючої червоної польської породи. На даний час господарству присвоєно статус племінного заводу з розведен-

ня ВРХ м'ясної породи і статус племінного репродуктора з розведення ВРХ червоної польської породи.

Нині тут 1071 голів ВРХ, з них 447 гол. волинської м'ясної породи, в т. ч. 167 гол. – маточно-го поголів'я. У структурі посівних площ зернові культури займають 55% та кормові 45%.

Протягом попередніх двох років господарством було реалізовано 50 голів племінного молодняку волинської м'ясної породи. У 2009 році планується реалізувати ще 22.

За останні три роки тут одержують по 80 телят на 100 маток, вводиться 20-25 нетелів, Середньодобовий привіс молодняку на підсосі становить 890-1030 г.

У 2009 році СТЗОВ «Пісочне» планує і надалі розвивати поголів'я волинської м'ясної породи, мати на кінець року 460 гол., в т.ч. 170 корів. Сільгосппідприємство – постійний учасник міжнародних виставок «Агро».

Товариство з обмеженою відповідальністю "Колос" затвер-

ХМІЛЬ Клава Петрівна,
Директор ТзОВ «Колос»
с. Поворськ Ковельський район Волинська область
тел./факс(03352) 95-1-35
моб.: 8 (097) 581-90-93

джене племзаводом з розведення волинської м'ясної породи ВРХ.

Господарство орендує 1309 га землі, в т.ч. ріллі – 681 га, сіножаті 65, пасовищ 563. У структурі посівних площ, зернові займають

51%, кормові 49. Галузь тваринництва налічує 1015 голів, в т.ч. корів 408 голів, з них м'ясних 200 голів.

Тут налічується 742 голови волинської м'ясної породи, з них 260 голів корів.

Селекційно-племінна робота із стадом м'ясної худоби проводиться згідно з планом селекційно-племінної роботи, розробленим Інститутом розведення і генетики тварин УААН.

Племзавод – базове господарство по створенню внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи чорної масті.

Генеалогічні лінії підтримують за рахунок бугаїв крупного типу, що сприяє створенню в стаді структурних груп високопродуктивних тварин.

Племзавод бере активну участь у виконанні загальнодержавної програми селекції. Так, у 2008 році поголів'я корів зросло на 17 голів порівняно з попереднім роком. Нині стадо волинської м'ясної породи складається з 260 голів, тобто на 60 голів більше, ніж на початок року. В І-півріччі 2009 року закуплено в інших господарствах 6 голів корів і 36 нетелів волинської м'ясної породи. 2008 року господарством було реалізовано 29 голів племінної м'ясної породи.

Племзавод ім. Лесі Українки розташований в центральній

ГЕРЕЗ Сергій Степанович,
Директор СТЗОВ ім. Лесі Українки с. Колодяжне Ковельський район Волинська область
тел./факс (03352) 90-2-34; 90-2-25
моб.: 8 (067) 361-11-86

частині західного Полісся України, за 4 км від районного центру м. Ковель та 70 км від обласного центру м. Луцьк. До складу господарства входить три населених пункти с. Колодяжне, де знаходиться центральна садиба, та с. Волошки і с. Будище.

Спеціалізується господарство по виробництву молока, яловичини, зернових і кормових культур.

Господарство нині орендує 1619 га землі, в тому числі 907 га ріллі, 32,4 га сіножатей, 637,8 га пасовищ та 40 га багаторічних насаджень.

У структурі посівних площ зернові культури займають 69,3%, кормові 30,2 в т.ч. кукурудза на силос 15,9%, однорічні трави 10,6 багаторічні трави 3,7%

На даний час в сільгоспдприємстві утримують 1199 голів ВРХ, в тому числі корів 458 гол., тварин м'ясного напрямку продуктивності налічується 343 гол. в тому числі корів 139 голів.

Формування стада волинської м'ясної породи розпочато в 1994 році, яке проходило зарахунок використання вибракуваних молочних корів і телиць чорно-рябої молочної породи, яких парували з чистопорідними бугаями-плідниками волинської м'ясної породи, закуплених у племзаводі "Зоря" Ковельського району Волинської області.

Племзавод – базове господарство по створенню внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи чорної масті.

У грудні 2008 року Міністерством аграрної політики України та УААН господарству присвоєно статус – племінний завод з розведення великої рогатої худоби волинської м'ясної породи.

По породності маточне поголів'я чистопородне та четвертого покоління.

Селекційно-племінна робота проводиться згідно з планом селекційно-племінної роботи, розробленої Інститутом розведення і генетики тварин, яким передбачено використання бугаїв-плідників абердин-ангуської та лімузинської порід для покращення відгодівельних та м'ясних якостей худоби.

Племзавод – учасник обласних та міжнародних виставок-ярмарків.

Характеристика стохідського внутрішньопородного типу великої рогатої худоби

Т. ЯНКО, завідувачий

В. КРОЧУК, ст. наук. співробітник

Г. БОНДАРУК, Н. ЧОП,

наукові співробітники

Лабораторія генофонду порід

західного регіону, ІРГТ УААН

В. БУРКАТ, докт. с.-г. наук, академік УААН

Інститут розведення і генетики тварин УААН

В. ШУХ, директор

ДП «Волинське обласне виробниче

підприємство по племінній справі

в тваринництві»

П. КЛИМЧУК, директор

Племзавод СТЗОВ «Заповіт»

О. САВЧУК, головний зоотехнік

Племзавод ТЗОВ «Колос»

Для підтримки конкурентоспроможності волинської м'ясної породи селекційно-племінна робота з нею на сучасному етапі в перспективі вимагає розробки нових методів удосконалення, використання селекційних прийомів, спрямованих на консолідацію і розвиток якісних ознак, характерних їй, а також нових, набутих внаслідок цілеспрямованої селекції. Тому удосконалення волинської м'ясної породи в напрямку підвищення конституційної міцності, м'ясної продуктивності в поєднанні з високими відтворювальними властивостями, технологічністю, стійкістю до захворювань в умовах ринку є актуальним.

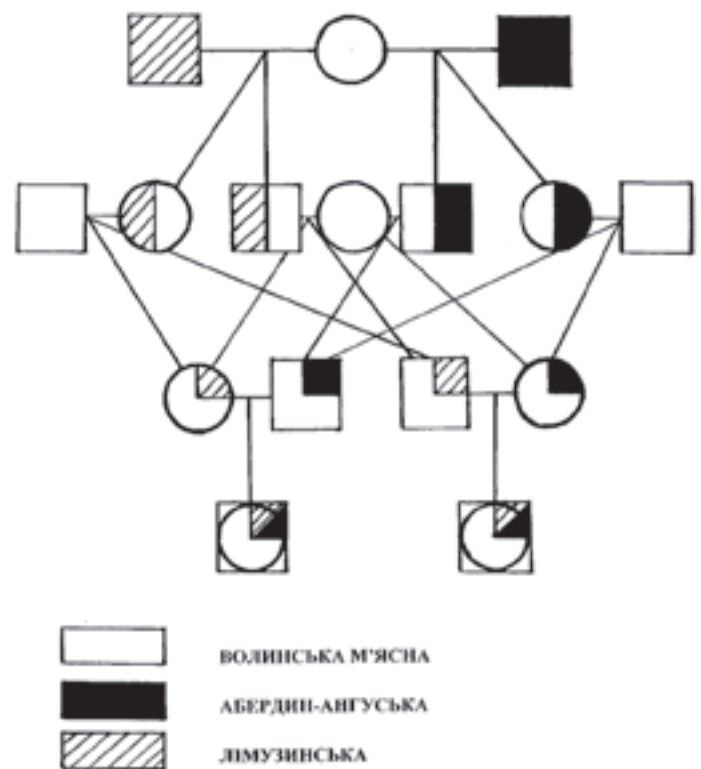

А досягнутий рівень генетичного удосконалення волинської м'ясної породи, поширення її в інші природно-кліматичні зони дає змогу перейти до створення внутрішньопородного зонального типу з використанням нових (комолих) генотипів лімузінської і абердин-ангуської порід зарубіжної селекції.

Протягом останніх 15 років, відповідно до науково-технічної програми УААН проводиться робота по удосконаленню волинської м'ясної породи шляхом виведення нового внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи чорної масті.

В основу створення внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи покладено метод поглинального схрещування маточного поголів'я чорно-

Схема створення внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи чорної масті

Таблиця 1

Цільові стандарти внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи

Віково-статеві групи тварин		Стандарт внутрішньопородного типу	Стандарт породи вимоги I класу
		Жива маса	
Повновікових бугаїв-плідників		950-1000	950
Повновікових корів		550	540
Телят при народженні		30	28-32
Бугайців у віці, місяців	8	240	220
	12	350	320
	15	430	390
	18	520	460
Теличок у віці, місяців	8	215	195
	12	300	280
	15	340	320
	18	410	370
Молочність (жива маса телят у 210 днів)	бички	220	200
	телички	200	180
Швидкість росту бугайців після відлучки на випробуванні, г		1000-1200	1000
Швидкість росту у період відгодівлі, г		1000-1100	900-1000
Забійний вихід, %		63	60
Вміст жиру, %		3-4	3-4
Вміст кісток у туші, %		16-17	16-17
Затрати кормів на 1 кг приросту, к.од.		6-8	6-8
Маса туші бугайців у 18 місяців, кг		Не менше 310	270
Масть тварин, наявність рогів		Чорна і чорна з білими відмітинами на лобі та череві, комола	

рябої молочної породи з бугаями-плідниками волинської м'ясної породи до четвертого покоління із подальшим прилиттям крові абердин-ангуської та лімузинської порід вищої генетичної цінності згідно з розробленою схемою.

Схемою схрещувань запрограмовано в кінцевому результаті вивести генотип волинська м'ясна 3/4 (75%), абердин-ангуська і лімузинська по 1/8 (12,5%), яку в подальшому одержують «в собі» методом чистопородного розведення.

Цільові стандарти за основними господарськи корисними ознаками тварин стохідського внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи були визначені з урахуванням вимог «Положення про апробацію селекційних досягнень в тваринництві» і природно-кліматичних умов зони розведення. Тварини внутрішньопородного типу повинні бути чорної або чорної з білими відмітинами на

череві або на лобі масті, комоли, витривалі, міцної конституції, з широкими і глибокими грудьми, довгим широким тулубом з добре розвинутими м'язами, голова невелика, спина рівна, міцна і широка, задня частина тулуба добре розвинута, з виповненою мускулатурою. Характеризуватися урівноваженим типом нервової діяльності і властивістю стійко передавати основні ознаки м'ясної продуктивності потомкам, а також добре використовувати природні пасовища, грубі і соковиті корми та відповідати розробленим вимогам цільового стандарту (табл.1).

Селекційно-племінна робота в типі направлена на підвищення живої маси, високорослості, молочності, поліпшення м'ясних форм будови тіла, відтворювальної здатності.

Виявлялись видатні бугаї-плідники та корови з новими якісними ознаками, які стали родоначаль-

Таблиця 2

Чисельність поголів'я стохідського внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи представлених до апробації

Назва господарства, район	Поголів'я, гол.				
	Всього	у тому числі		з них представлено до апробації	
		корів	бугаїв-плідників	корів	бугаїв-плідників
Племзавод СТЗОВ «Зоря» Ковельського району	249	144	4	94	4
Племзавод СТЗОВ «Заповіт» Ковельського району	405	264	14	177	10
Племзавод ТЗОВ «Колос» Ковельського району	413	200	6	155	4
Племзавод НП ТЗОВ «Турія» Ковельського району	185	85	-	78	-
Племзавод СТЗОВ ім.Лесі Українки Ковельського району	258	125	3	68	3
Племрепродуктор СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського району	392	233	6	95	6
Племрепродуктор СТЗОВ ім. І.Франка Ковельського району	204	128	2	60	2
РАЗОМ	2106	1179	35	727	29

никами ліній та родин. Цілеспрямованим добором добирались чистопородні тварини бажаного внутрішньопородного типу за продуктивними якостями, шляхом порівняння їх з розробленим стандартом внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи.

Роботу по створенню стад внутрішньопородного типу проводили на базі племзаводів СТЗОВ «Заповіт», ТЗОВ «Колос», СТЗОВ ім. Лесі Українки, частково в племзаводах «Зоря», «Турія» в племрепродукторах СТЗОВ ім. І.Франка Ковельського і СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського районів Волинської області.

В СТЗОВ «Заповіт», «Колос», ім. Лесі Українки, імені І.Франка, СТЗОВ «Лан-Волинь» сформовані племінні стада в основному чорної масті, комолі, в племзаводах «Зоря», «Турія» окремі гурти маточного поголів'я. З наявних 1179 корів та 35 бугаїв-плідників відповідає стандарту внутрішньопородного типу 727 корів та 29 бугаїв-плідників (табл.2).

Таким чином, в природно-кліматичних умовах західного Полісся створений стохідський внутрішньопородний тип з поголів'ям 727 корів та 29 бугаїв-плідників, які по продуктивних якостях відповідають стандарту типу.

Конституційні особливості тварин стохідського внутрішньопородного типу

Т. ЯНКО, завідуючий
В. КРОЧУК, ст. наук. співробітник
Г. БОНДАРУК, Н. ЧОП,
наукові співробітники
Лабораторія генофонду порід
західного регіону ІГРТ УААН

Тип конституції спадкова ознака і зберігається в ряді поколінь. У м'ясному скотарстві зовнішні форми худоби мають значний зв'язок з продуктивністю. Тому оцінка і підбір тварин за особливостями їх тіла – давній прийом племінної роботи у м'ясному скотарстві тому, що тут зв'язок між екстер'єром і продуктивністю достатньо виражений. На основі загального характеру будови тіла тварин можна зробити висновок про міцність і здоров'я тварини, ступінь розвитку, належність до породи і напрям продуктивності, виявити вади тварин.

Бугаї-плідники стохідського внутрішньопородного типу характеризуються міцним типом конституції, мають привабливий зовнішній вигляд, високу продуктивність і відтворювальну здатність, за типом нервової діяльності врівноважені спокійні.

Оцінка екстер'єру і конституції плідників внутрішньопородного типу показує, що в них пропорційна тілобудова, глибокий округлений тулуб з помітною вираженістю бажаного м'ясного типу породи та статевого диморфізму, мускулатура добре розвинута, особливо в задній третині тіла, кістяк міцний, але не грубий. Бугаї-плідники чорної масті, комолі.

Голова масивніша, ніж у корів, однак невелика, середньої ширини і дещо вкорочена у лицевій частині черепа.

Шия – порівняно коротка, округла м'ясиста з розвиненим підгруддям, краще обмускулена, ніж у корів.

Груди – широкі, глибокі, грудна клітка з округленими ребрами без западин і перехвату за лопатками, розвинений соколок. Спина і попереки – широкі, довгі, прямі, мускулісті. Крижі рівні, широкі, довгі, добре виповнені мускулатурою, хвіст правильно поставлений.

Окороки з відмінно (пишно) розвиненою мускулатурою, яка поширюється до скакового суглоба, внутрішній бік стегна обмускулений.

Кінцівки – широко поставлені, шабlistість і слонова постанова ніг практично не трапляється.

Дані бонітування дорослих бугаїв-плідників свідчать, що висота в холці в середньому у них становить 138,1 см, що на 12,1; 7,1; 2,9; 4,8 см вище, ніж у порід абердин-ангуської, герефордської, червоно-польської, волинської м'ясної.

Порівняно з волинською м'ясною, абердин-ангуською, герефордською у них більший обхват грудей на 4,8; 15; 4 см, ширина грудей на 1,3; 7,3; 5,3; см, глибина грудей на 1,1; 8,3; 4,3 см відповідно. Обхват п'ястка в середньому 23 см. Це свідчить, що кістяк не грубий (табл. 1).

Детальніше про це свідчать індекси будови тіла. Так, індекс костистості – 16,65, який у таких класичних порід як абердин-ангуська і герефордська дорівнює 18,25 і 18,49 (табл. 2).

Тварини масивні (індекс масивності 88,35), що більше на 2,1 % від волинської м'ясної, на 31,8 % від абердин-ангуської та на 15,8 % від герефордської порід. Бугаї глибокогруді (індекс глибокогрудності 58,9), що на рівні з волинською м'ясною, абердин-ангуською та герефордською породами.

Оцінка бугаїв-плідників за екстер'єром у балах за даними бонітування 2008 року в середньому становить 93,6. Бугаї-плідники відносяться до класів еліта та еліта-рекорд.

Корів новоствореного типу можна віднести до міцного типу конституції. У них пропорційна будова тіла, широкий та округлий, дещо видовжений тулуб, добре розвинена мускулатура, шкіра середньої товщини, з середньо розвинутою спо-

Таблиця 1

Основні проміри бугаїв-плідників внутрішньопородного типу та вихідних порід

Проміри, см	Породи						
	внутрішньопородний тип волинської м'ясної породи	волинська	червоно-польська	чорно-ряба	абердин-ангуська	герефордська	лімузинська
Висота в холці	138,1	137,8	135,2	136,5	126	131	140
Глибина грудей	81,3	80,2	65,8	68	73	77	81
Ширина грудей	64,3	63	50,1	52	57	59	64
Ширина в маклоках	59,2	58,7	49,5	50,5	54	56	63
Коса довжина заду	-	-	-	-	-	-	57
Коса довжина тулуба (палкою)	172,5	171,2	167,0	169,5	161	168	172
Обхват грудей	226	221,2	195	201,5	211	222	237
Обхват п'ястка	23	23	19,5	21,5	23	23,5	25
Жива маса, кг	826	1000	750	800	850	890	1100

Таблиця 2

Індекси будови тіла бугаїв-плідників внутрішньопородного типу та вихідних порід

Індекси	Породи						
	внутрішньопородний тип волинської м'ясної породи	волинська	червоно-польська	чорно-ряба	абердин-ангуська	герефордська	лімузинська
Високоногості	41,11	41,79	51,40	50,18	42,06	41,22	42,14
Розтянутості	124,90	124,23	123,52	124,17	127,70	128,24	122,8
Тазогрудний	108,61	107,32	101,21	102,97	105,55	105,35	101,58
Грудний	79,0	78,55	76,14	76,47	78,08	76,62	79,01
Глибокогрудності	58,87	58,20	48,66	49,81	57,93	58,77	57,85
Збитості	1310	129,20	116,76	118,87	131,05	132,14	137,78
Костистості	16,65	16,69	14,42	15,75	18,25	18,49	17,85
Масивності (за Дюрстом)	88,35	86,50	55,05	59,93	66,99	76,32	89,16

Таблиця 3

Основні проміри корів внутрішньопородного типу та вихідних порід

Проміри, см	Породи								
	внутрішньопородний тип		волинська м'ясна		червона польська	чорно-ряба	абердин-ангуська	герефордська	лімузинська
	I отел	III отел і старше	I отел	III отел і старше					
Кількість голів	36	55	53	22					
Висота в холці	128,2	129,4	127,2	128,2	124,4	127,1	122	122,4	130
Глибина грудей	69,1	73	66	72,3	58,2	59,3	68	70	69
Ширина грудей	48,1	53	44,5	49,8	40,6	43,0	45	48	48
Ширина в маклаках	50,8	52,3	48,3	50,9	41,2	42,0	48	49,3	54
Коса довжина заду	50,6	51,5	48,7	49,01	-	-	-	-	53
Коса довжина тулуба(палкою)	157	160	147,8	153,2	145,4	152,4	148	148	157
Обхват грудей	189,6	196,4	172,8	195,6	174,6	183,4	190	188	192
Обхват п'ястка	20,1	20,5	19,60	19,74	16,9	20,0	19	20	20
Жива маса	482	583	441	528	420	450	500	520	560

лучною жировою тканиною, кістяк міцний, але не грубий.

Голова переважно безрога невелика, середньої ширини і дещо вкорочена в лицевій частині черепа, лобний гребінь випуклий; шия коротка, добре обмускулена, шкіра середньої товщини з незначними складками, добре розвинуте підгруддя; холка широка, м'язиста інколи роздвоєна; груди – широкі і глибокі (промір глибини грудей становить понад 50% висоти в холці), з округленими ребрами (бочкоподібної форми).

Спина – рівна, широка з добре вигнутими ребрами, виповненою мускулатурою; попереk – прямий, широкий і рівний, мускулистий; крижі – довгі, незначно підняті, широкі, округлі, добре виповнені; правильно посаджений хвіст.

Стегна – добре виповнені мускулатурою, яка опускається до скакового суглоба; кінцівки – середньої величини, правильно поставлені з не грубим кістяком, обхват п'ястка – 19-20 см, міцний. Така вада як шабlistість, слонова постанова дуже рідке явище.

Вим'я чашоподібної форми, задні долі розвину-

Таблиця 4

Індекси будови тіла корів внутрішньопородного типу та вихідних порід

Індекси	Породи								
	внутрішньо-породний тип волинської м'ясної породи		волинська м'ясна		червоно-польська	чорно-ряба	абердин-ангуська	герфордська	лімузинська
	I отел	III отел і старше	I отел	III отел і старше					
Високоногості	46,0	43,6	48,11	43,82	53,21	53,34	44,26	42,81	46,90
Розтянутості	122,4	123,6	116,23	119,03	116,23	119,20	121,31	120,91	120,76
Тазогрудний	94,6	101,3	92,20	97,80	98,54	102,38	93,75	97,36	88,88
Грудний	69,6	72,6	67,40	68,87	69,75	72,51	66,17	68,57	69,56
Глибоко-грудності	53,9	54,8	51,90	56,17	46,60	46,65	55,73	57,18	53,07
Збитості	120,7	122,7	116,95	127,67	120,08	120,34	128,37	127,02	122,29
Костистості	15,6	15,8	5,40	15,30	13,58	15,73	15,57	16,33	15,38
Масивності (за Дюрстом)	56,8	58,4	45,64	55,16	34,35	38,86	45,28	49,72	51,99

Таблиця 5

Ріст і розвиток бичків внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи (дані досліджу)

Вік, місяців	Кількість тварин	Жива маса	+/- до стандарту типу
9	25	273,6±1,3	+5,6
12	25	364,5±1,42	+14,5
15	24	456,1±5,55	+26,1
18	23	549,1±2,02	+29,1
Середньодобові прирости			
9-12	25	1009,6±16,62	+98,6
12-15	24	1018,3±7,89	+129,3
15-18	23	1030,0±6,46	+30,0

тіші. Дійки невеликі, правильно розміщені, хорошої форми. В Стадах базових господарств за екстер'єром і конституцією понад 85% відповідають стандарту внутрішньопородного типу.

Мась корів чорна, чорна з білими відмітинами на лобі та череві. За даними промірів корів встановлено, що тварини характеризуються пропорційною будовою тіла, вони глибокогруді, широкотілі з добре розвинутою задньою частиною тулуба (табл. 3).

Вивчаючи екстер'єрні показники корів внутрішньопородного типу констатується певна різниця між тваринами типу і волинською м'ясною, абердин-ангуською, герфордською породами. Збільшення широтних промірів і глибини грудей говорить про добру вираженість м'ясних форм.

Тварини створюваного типу компактніші і збиті. Про це свідчать індекси будови тіла (табл. 4).

Бугайці внутрішньопородного типу мають високий генетичний потенціал м'ясної продуктивності і в хороших кормових умовах зони Полісся у 15-18 місячному віці досягають живої маси 456-549 кг. Середньодобові прирости високі і становлять більше 1000 грамів. Швидкість росту по даних досліджу у всі періоди вирощування рівномірна. Середньодобові прирости у віці 15-18 місяців досягають 1030 кг.

Дані характеристики живої маси та середньодобових приростів подано в табл. 5.

Екстер'єр бугайців характеризується добре вираженими округлими формами будови тіла, без

Таблиця 6

Проміри та індекси тілобудови бугайців внутрішньопородного типу

Проміри, см	Вік, місяців			
	9	12	15	18
Висота в холці	110,0	116,3	121,8	125,0
Висота в крижах	112,5	118,6	125,4	129,3
Коса довжина тулуба	127,6	137,9	144,3	148,3
Глибина грудей	54,8	60,5	65,1	71,9
Ширина грудей	37,0	42,1	46,6	50,9
Обхват грудей	157,4	171,3	188,7	192,8
Півобхват грудей	105,3	111,2	115,7	120,2
Обхват п'ястка	17,9	18,5	19,4	20,0
Індекси будови тіла				
Розтягнутості	115,9	118,6	118,5	118,6
Збитості	123,4	124,2	130,8	130,0
Перерослості	102,2	102,0	103,0	103,4
Масивності	143,0	147,3	154,9	154,2
М'ясності	95,6	95,6	95,0	96,2
Масивності (за Дюрстом)	25,9	35,1	43,8	54,3
Грудний	67,5	69,6	71,6	70,7
Костистості	16,2	15,9	15,9	16,0
Глибокогрудності	49,8	52,02	53,4	57,5

Таблиця 7

Основні проміри телиць внутрішньопородного типу в різні вікові періоди

Проміри, см	Вік, місяців			
	9	12	15	18
Висота в холці	109	114,5	119,5	127
Ширина грудей	33	41,0	42,7	45,2
Глибина грудей	52	56,0	62	65,5
Ширина в маклоках	29	34,0	38	42
Коса довжина тулуба	122	136	141	146,8
Обхват грудей за лопатками	142	160,2	174	182
Обхват п'ястка	16,5	17,9	18,5	19
Індекси:				
Високоногості	52,3	51,09	48,11	46,85
Розтягнутості	111,9	118,77	117,99	115,5
Тазогрудний	113,79	120,58	112	107,6
Глибокогрудності	47,7	48,90	51,88	53,14
Збитості	116,3	117,7	123,40	125,3
Костистості	15,1	15,6	15,81	15,74
Масивності (за Дюрстом)	20,93	31,22	36,06	43,46
Грудний	63,46	73,21	68,8	66,96

Таблиця 8

**Жива маса телиць внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи
за даними дослідів**

Кількість голів	Жива маса при народженні	Вік, місяців			
		9	12	15	18
25	27	238	310	365	425
Середньодобові прирости					
Кількість голів	0-9	9-12	0-12	12-18	0-18
25	781	800	775	638	737

виступів кісток, видовженим тулубом, широкими і глибокими грудьми. Спина рівна, широка. Крижі прямі, широкі з добре розвинутою мускулатурою, яка низько спускається до скакального суглоба. Шия коротка, добре обмускулена.

Об'єктивну оцінку екстер'єрного профілю тварин дають проміри та індекси тіла складу (табл. 6).

Проміри частин тіла та індекси будови тіла з віком тварин змінювались. Від 9 до 12-місячного віку проміри глибини, ширини та обхвату грудей за лопатками, півобхвату заду збільшилися у 1,09-1,14 раза, від 12 до 15-віку у 1,08-1,11 раза, від 15 до 18-місячного віку у 1,02-1,10 раза.

Проміри висоти у холці, висоти в крижах збільшилися відповідно у 1,05-1,06 раз від 9 до 12 місячного віку – 1,05-10,7 раза, і від 15 до 18-місячного віку у 1,03 раза. З віком тварин відбувається збільшення індексів розтягнутості (9-місячному віці 115,9 у 18 місяців-118,6), масивності (143,0-151,2), збитості (123,4-130,0), м'ясності (95,6-96,2). Індекс масивності за Дюрстом показує, що бугайці внутрішньопородного типу гармонійно розвивались як за живою масою, так і за промірами. Вони компактні, гармонійно розвинуті, мають добре розвинуту грудну клітку і задню частину тулуба, характерну для тварин з міцною консти-

туцією та потенційно високою м'ясною продуктивністю.

Телиці створеного внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи характеризуються міцним типом конституції. Оцінка екстер'єру і конституції телиць показує, що в них пропорційний тілосклад, глибокий та округлий тулуб, з доброю вираженістю бажаного м'ясного типу. Мускулатура добре розвинута, особливо в задній третині тіла. Масть чорна і чорна з білими відмітинами на лобі або череві.

За типом нервової діяльності врівноваженої спокійної.

Вивчаючи екстер'єрні показники телиць, слід відмітити, що тваринам характерний гармонійний тип будови тіла (табл. 7), обхват п'ястка в 18 місячному віці в середньому дорівнює 18 см, що свідчить про те, що кістяк міцний але не грубий. Детальніше про це свідчать індекси будови тіла. Так, індекс костистості складає 15,74%. Телиці відповідають м'ясному типу. На це вказує індекс глибокогрудності, який в 15 і 18- місячному віці становить 51,88 і 53,14 % відповідно (табл. 7).

За живою масою телиць можна судити, що новий тип скороспілий. Так, за даними дослідів телиці, раціони яких були збалансовані за поживними речовинами і вирощені на високому рівні в 15-місячному віці досягають живої маси 365, в 18 місяців – 425 кг (табл. 8). Це вказує на те, що телиці нового типу мають високу потенційну можливість енергії росту.

Про це свідчать середньодобові прирости телиць, які до 9-місячного віку становлять 781, від 9 до 12 місяців – 800, від 12 до 18 місяців – 638 грамів. За період вирощування від народження до 18-місячного віку середньодобові прирости сягають 737 грамів.

Отже, тваринам стохідського внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи характерний міцний тип конституції та потенційно висока м'ясна продуктивність.

Генеалогічна структура стохідського внутрішньопородного типу

Т. ЯНКО, завідувачий

В. КРОЧУК, ст. наук. співробітник

Г. БОНДАРУК, Н. ЧОП, наукові співробітники

Лабораторія генофонду порід західного
регіону, ІРГТ УААН

В. ШУХ, директор

ДП «Волинське обласне виробниче
підприємство по племінній справі
в тваринництві»

В. ПОТАПЧУК, директор

Племзавод СТЗОВ «Зоря»

О. САВЧУК, головний зоотехнік

Племзавод ТЗОВ «Колос»

Ефективне функціонування породи значною мірою залежить від генеалогічної структури, на формування якої мають вплив заводські лінії та окремі видатні бугаї.

Найважливішою умовою, яка забезпечує успіх при чистопородному розведенні, водночас з відбором та підбором є розведення по лініях.

Лінія – це достатньо чисельна і генетично однорідна група тварин, що виступає носієм специфічних корисних ознак, у яких індивідуальні генотипи родоначальників перетворені в групові, закріплені в нащадках внаслідок детермінації селекціонованих ознак, та цілеспрямованого відбору і підбору.

Мета розведення за лініями – систематичне вдосконалення худоби, якого досягають поширенням цінних якостей певних видатних тварин на велику групу племінної худоби, розподілом породи на окремі групи, в кожній з яких нагромаджують характерні для неї цінні якості, а також виведенням нових ліній і створенням генеалогічної структури породи.

Маточне стадо стохідського внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи відноситься до 9 ліній, а саме: Цебрика 3888, Ямба 3066, Сонного-Кактуса 3307-3828, Красавчика 3004, Мудрого 3426, Буйного 3042 та новостворених Цитруса 1498/08888, Прем'єр Хай Райза 550122/2853 та Прогреса 4.

Сучасна генеалогічна структура маточного стада, в розрізі базових господарств за належністю до ліній наведена в табл. 1.

Як свідчать дані таблиці 1, до лінії Цебрика 3888 віднесено 146 корів (20%), Ямба – 138 голів (19%), лінії Сонного-Кактуса 3307-3928 – 26

голів (3,6%), Красавчика 3004 – 98 голів (13,5%), Мудрого 3426 – 53 голови (7,3%), Буйного 3042 – 160 голів (22%), новостворених ліній: Цитруса 1498/08888 – 35 голів (4,8%), Прем'єр Хай Райза 550122/2853 – 57 голів (7,8%) та Прогреса 4 – 14 голів (1,9%) з наявних 727 корів.

Бугаї-плідники стохідського типу належать до ліній Цитруса 1498/08888, Прем'єр Хай Райза 550122/2853, Прогреса 4, Мр. Мк. К. Команда 372 305.

Жива маса корів внутрішньопородного типу в розрізі ліній становить: по I отелу – 481,4 кг, що більше на 21,4 кг від стандарту типу, по II отелу – 555,3 кг - на 15,3 кг, по III отелу і старше 591,6 кг - на 41,6 кг відповідно (табл. 2).

Кращі результати за живою масою по I отелу відмічаються в лінії Прогреса 4 – 485,5 кг та Буйного 3042 – 484,7 кг, по III отелу і старше у лінії Прем'єр Хай Райза 550122/2893 – 2853-595 кг. Найвища молочність по I отелу спостерігається у тварин лінії Цитруса 1498/08888 – 216,5 кг та лінії Буйного 3042 – 213 кг, по III отелу і старше – з лінії Сонного-Кактуса – 222,2 кг та Прем'єр Хай Райза 550122/2893 – 220,6 кг

Отже, сучасна генеалогічна структура стохідського внутрішньопородного типу представлена 9 лініями та 20 родами.

Таблиця 1

Генеалогічна структура маточного стада (корови) та бугаїв-плідників

Господарство, район	Стать	Лінії										Всього:
		Цебрика 3888	Ямба 3066	Соннго-Кактуса 3307-3828	Красавчика 3004	Мудрого 3426	Буйного 3042	Цитруса 1498/08888	Прем'єр Хай Райза 550 122/2853	Прогреса 4	Мр. Мк. К. Команда 372305	
Племзавод СТЗОВ «Зоря» Ковельського району	бугай							4				4
	коро- ва	19	12	6	4	13	11	8	9	12		94
Племзавод СТЗОВ «Заповіт» Ковельського району	бугай							2	7	1		10
	коро- ва	19	38	-	27	1	50	-	42	-		177
Племзавод ТЗОВ «Колос» Ковельського району	бугай									4		4
	коро- ва	45	8	2	40	37	22	-	1	-		155
Племзавод НП ТЗОВ «Турія» Ковельського району	бугай											
	коро- ва	32	22	13	3	1	7	-	-	-		78
Племзавод СТЗОВ ім.Лесі Українки Ковельського району	бугай								1		2	3
	коро- ва	1	21	-	14	-	32	-	-	-		68
Племрепродук- тор СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського району	бугай								3	3		6
	коро- ва	21	17	5	8	1	6	27	5	2		95
Племрепродук- тор СТЗОВ ім.І.Франка Ковельського району	бугай								2			2
	коро- ва	6	20		2		32					60
Разом голів корів:		146	138	26	98	53	160	35	57	14		727
%		20,0	19,0	3,6	13,5	7,3	22,0	4,8	7,8	1,9		100
Разом бугаїв-плідників:								6	13	8	2	29

Таблиця 2

Жива маса та молочність корів внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи в розрізі ліній та отелень

Лінія	Отелення	Голів	Жива маса, кг	± до стан- дарту	Молочність, жива маса в 210 днів, кг	± до стан- дарту
Ямба 3066	I	19	484,3	+24,3	211,6	+1,6
	II	31	552	+12	216,6	+6,6
	III і старше	88	593,2	+43	220,2	+10,2
В середньому:		138	568		218,2	

Цитруса 1498/08888	I	2	470,5	+10,5	216,5	+6,5
	II	27	552,2	+12,2	220,4	+10,4
	III і старше	6	572,8	+22,8	218,5	+8,5
В середньому:		35	551		219,8	
Буйного 3042	I	21	484,7	+24,7	213	+3
	II	31	557,2	+17,2	213,2	+3,2
	III і старше	108	594,7	+44,7	219,8	+9,8
В середньому:		160	475,8		217,6	
Красавчика 3004	I	20	480,4	+20,4	212,4	+2,4
	II	24	565,8	+25,8	216,3	+6,3
	III і старше	54	588,7	+38,7	218,9	+8,9
В середньому:		98	560,9		216,9	
Цебрика 3888	I	27	483,8	+23,8	210,7	+0,7
	II	41	551,6	+11,6	215,6	+5,6
	III і старше	78	584,7	+34,7	218,6	+8,6
В середньому:		146	555,5		216,2	
Сонного- Кактуса	I	1	460	-	210	-
	II	6	554,3	+14,3	218,5	+8,5
	III і старше	19	592,8	+42,8	222,2	+12,2
В середньому:		26	578,8		220,9	
Прем'єр Хай Райза 550/1222893	I	41	422,8	+22,9	211,8	+1,8
	II	10	546,2	+6,2	219,4	+9,4
	III і старше	6	595	+45	220,6	+10,6
В середньому:		57	505,8		214,0	
Мудрого 3426	I	24	472,7	+12,7	210,5	+0,5
	II	5	565,8	+25,8	217,4	+7,4
	III і старше	24	594,1	+44,1	220,2	+10,2
В середньому:		49	531,7		215,7	
Прогреса 4	I	4	485,5	+28,5	214,7	+4,7
	II	10	562,4	+22,4	215,8	+5,8
	III і старше	-	-		-	-
В середньому:		14	540,4		215,5	
Всього по типу:	I	159	481,4	+21,4	211,7	+1,7
	II	186	555,3	+15,3	216,5	+6,5
	III і старше	382	591,6	+41,6	219,8	+9,8
В середньому по типу:		727	553,8		217,2	

Підтримання органічного зв'язку ліній та родин – важливий фактор підвищення ефективності племінної роботи. Цей зв'язок генетичний, оскільки

кожна тварина за батьком представляє певну лінію, а за матір'ю належить до окремої маточної родини.

Нові лінії створюваного внутрішньопородного типу

Т. ЯНКО, завідувачий

В. КРОЧУК, ст. наук. співробітник

Н. ЧОП, Г. БОНДАРУК,

наукові співробітники

Лабораторії генофонду порід західного регіону, ІРГТ УААН

При створенні стохідського внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи закладені три нових лінії, з яких дві на чистопородних бугаїв-плідників абердин-ангуської породи Прем'єр Хай Райза 550122/2853, Прогреса 4 та чистопородного плідника волинської м'ясної породи Цитруса 1498/08888.

Лінія Прем'єр Хай Райза 550122/2853

Племінні тварини цієї лінії характеризуються типовою для стохідського внутрішньопородного

типу чорною мастю, комолі, міцної конституції, з доброю вираженістю м'ясних форм, високою енергією росту, стійкою передачею нащадкам найважливіших господарських корисних ознак та високим забійним виходом.

Лінія представлена десятима синами та трьома внуками, чотири бугаї-плідники цієї лінії використовуються на стаді племзаводів СТЗОВ «Заповіт» (сини Паркан 1593, Патрон 1470, Прес 4847/9847, Крук 4870), один в ТЗОВ «Колос» (син Прус 0911) Ковельського та три бугаї-плідники (сини Пакет 7621, Простір 7623, Плужок 7659) в СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського районів Волинської області.

За результатами оцінки бугаїв-плідників за власною продуктивністю та якістю потомків сини цієї лінії мають високі результати. Середньодобові прирости (за період оцінки з 8 до 15 місяців) становлять від 1002-1069 грамів, прижиттєва оцінка

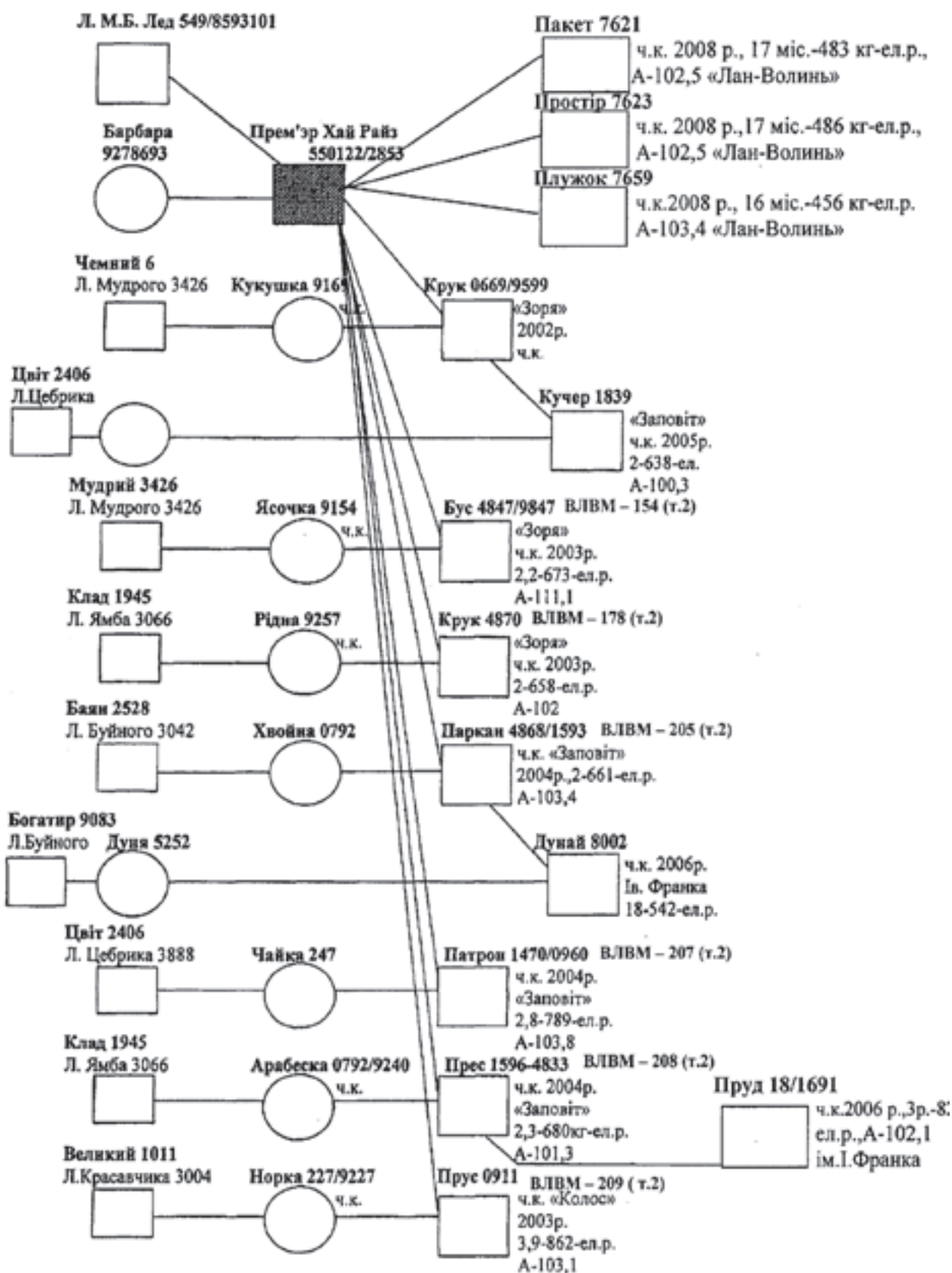

Рис. 1. Лінія Прем'єр Хай Райза 550 122/2893

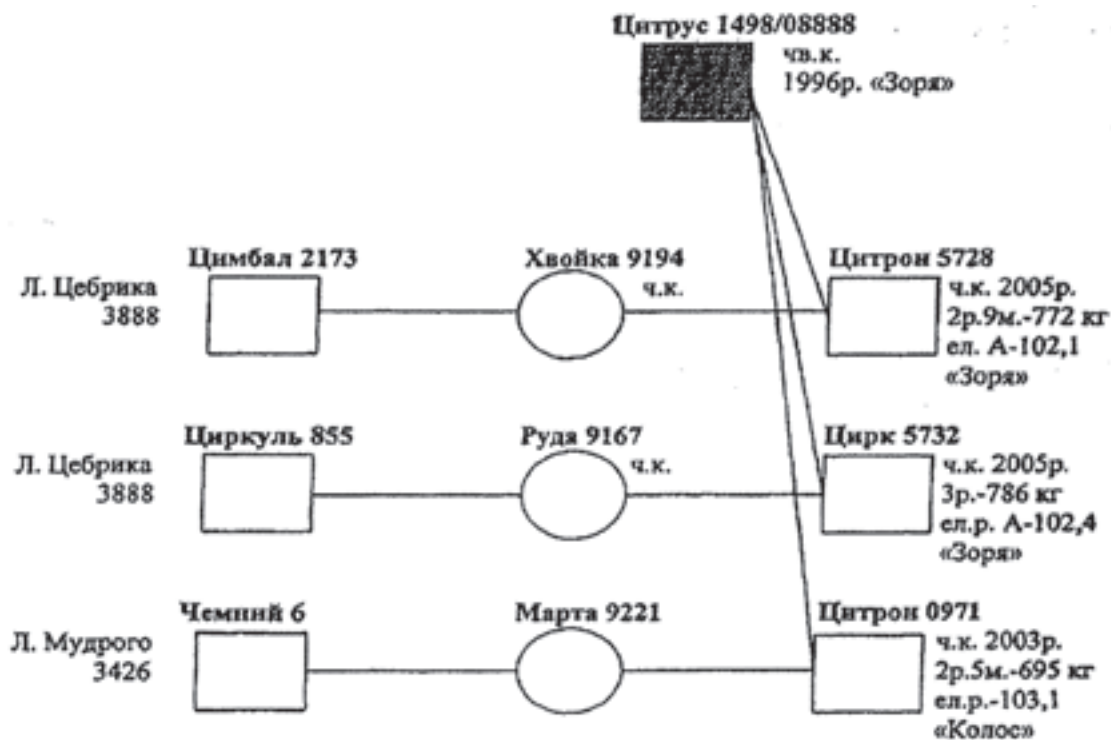

Рис. 2. Лінія Цитруса 1498/08888

м'ясних форм – 59 балів. Селекційний індекс А понад 100, а найвищий у бугая-плідника Буса 4847/9847 – 111,1 та Пруда 1691/18 – 110,8.

Матері цих бугаїв-плідників мають високу живу масу та молочність, комплексний клас еліта та еліта-рекорд.

Схема лінії Прем'єр Хай Райза представлена на рис. 1.

Лінія Цитруса 1498/08888

Родоначальник лінії Цитрус 1498/08888, ВЛВМ – 258 (т.2) одержаний від чистопородного бугая-плідника Цікавого 648, ВЛВМ – 105 (т.1) лінії Цебрика 3888 та чистопородної корови Верби 2296 волинської м'ясної породи.

Цитрус, червоний, комолий, світле носове дзеркало, жива маса в 3 роки – 826 кг, комплексний клас еліта-рекорд. Оцінений за власною продуктивністю (середньодобовий приріст з 8 до 15 місяців – 990 грамів, при затраті кормів 6,8 к. од.). Оцінка м'ясних форм – 58 балів.

Розвивається лінія Цитруса 1498 через чотирьох синів: Цитрона 5728, ВЛВМ – 374 (т.3), Цирка 5732, ВЛВМ – 371 (т.3), які використовуються в племзаводі СТЗОВ «Зоря», Цитрона 0971 в ТЗОВ «Колос» Ковельського та Цоколь

UA 0700138864, ВЛВМ – 270 (т.2) в СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського району.

Син Цитрон 5728, ВЛВМ – 374 (т.3), чорний, комолий, носове дзеркало світле. Жива маса в

2 роки 9 місяців – 772 кг. Комплексний клас – еліта. Народився 21.03.2005 року в СТЗОВ «Зоря» Ковельського району Волинської області. Оцінений за власною продуктивністю (А-447-1062-7,3-57-102,1). Мати його Хвайла UA 0700079194, ВЛВМ – 1592 (т.3) жива маса у 17 років – 635 кг, молочність – 215 кг класу еліта-рекорд.

Син Цирк 5732, ВЛВМ – 371 (т.3), чорний, комолий, темне носове дзеркало. Жива маса в 3 роки – 786 кг, комплексний клас еліта-рекорд. Народився 21.05.2005 року в СТЗОВ «Зоря», де і використовувався. Оцінений за власною продуктивністю (А-438-1038-6,9-56-102,4). Мати Руда UA 0700079167, ВЛВМ – 920 (т.2), жива маса в 5 років – 600 кг, молочність – 220 кг, комплексний клас – еліта-рекорд.

Син Цитрон 0971, ВЛВМ – 257 (т.), чорний, комолий, темне носове дзеркало. Народився 28.03.2003 року в СТЗОВ «Зоря», а використовувався на маточному поголів'ї ТЗОВ «Колос» Ковельського району. Жива маса в 2 роки 5 місяців – 695 кг, комплексний клас – еліта-рекорд. Оцінений за власною продуктивністю (А-443-1071-6,8-58-103,1). Мати Марта UA 0700079221, жива маса в 6 років – 596 кг, комплексний клас – еліта.

Селекційно-племінна робота з цією лінією спрямована на консолідацію та закріплення таких цінних ознак як комолість, висока енергія росту, легкість отелень, плодючість та молочність. Розвиток лінії Цитруса 1498/08888 представлений на рис. 2.

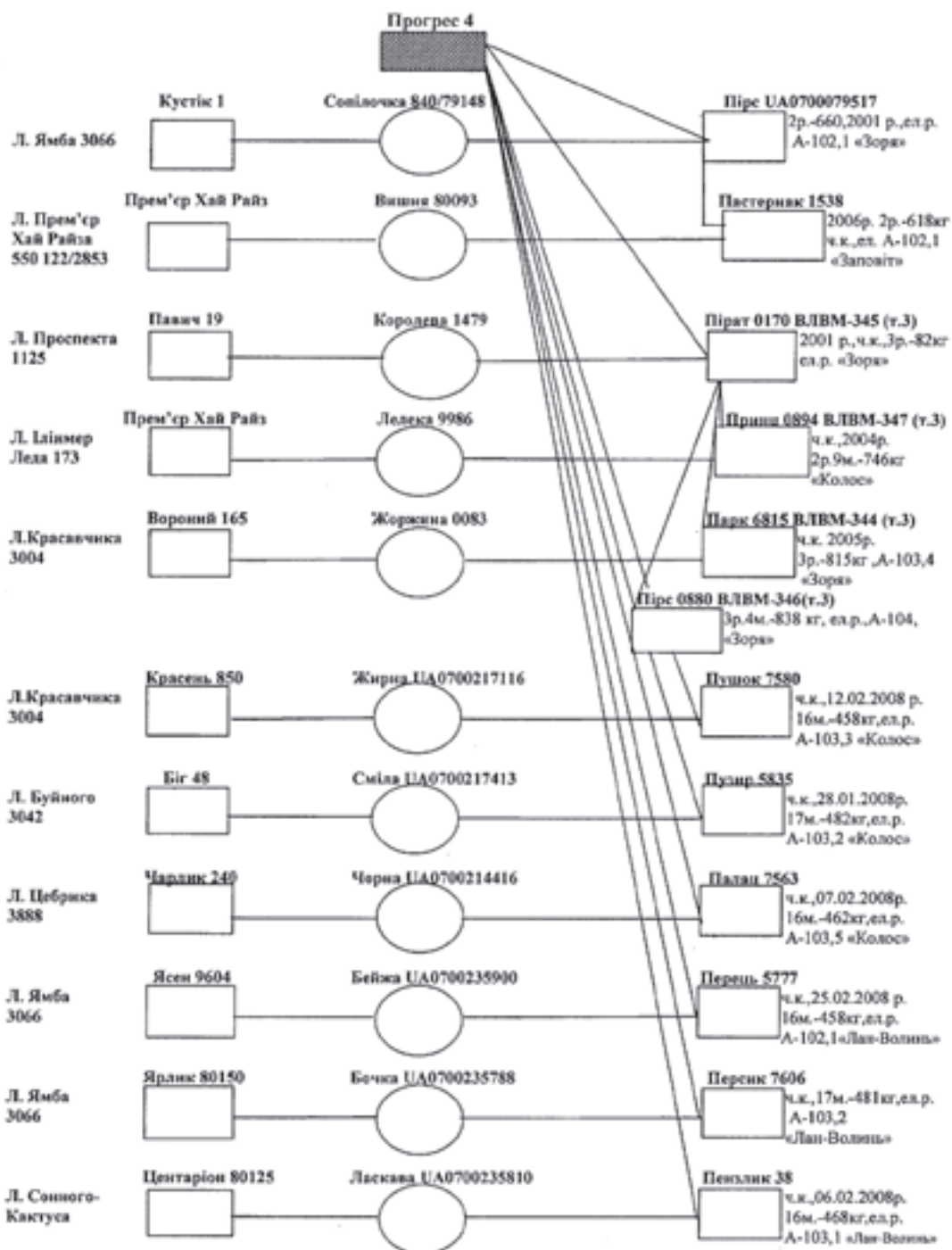

Рис. 3. Лінія Прогреса 4

Таблиця 1
Жива маса та молочність корів новоствореної лінії Прем'єр Хай Райза 550 122/2853 внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи

Отел	n	Живу масу, кг	± до стандарту	CV	Lim	Молочність та жива маса в 210 днів, кг	± до стандарту	CV	Lim
СТЗОВ «Зоря» Ковельського району									
I	3	490±2,9	+30	1,0	485-495	210±0,92	-	0,76	209-212
II	-								

III і старше	6	595±0,96	+45	3,9	566-620	220,6±3,9	+10,6	4,3	210+232
СТЗОВ «Заповіт» Ковельського району									
I	37	483±2,66	+23	3,35	459-510	212±1,62	+2	4,65	195-229
II	5	541±3,71	+1	1,54	530-550	221±1,70	+11,0	1,72	215-225
III і старше	-	-							
СТЗОВ «Колос» Ковельського району									
I	1	460	-	-	-	212	+2		
II	-	-		-	-	-	-	-	-
III і старше	-	-		-	-	-	-	-	-
СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського району									
I	-								
II	5	551±3,4	+11	1,39	539-558	217,8±0,69	+7,8	0,70	216±220
III і старше	-								
РАЗОМ ПО ЛІНІЇ:									
I	41	482,9±2,67	+22,9	3,17	459-510	211,8±1,56	+1,8	4,35	195-229
II	10	546±370	+6	3,35	530-550	219,4±1,19	+9,4	1,72	215-225
III і старше	6	595±0,96	+45	3,39	566-620	220,6±3,9	+10,6	4,3	210-232
Всього:	57								

Таблиця 2

Жива маса та молочність корів новоствореної лінії Прогреса 4 внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи

Отел	n	Жива маса, кг	± до стандарту	CV	Lim	Молочність та жива маса в 210 днів, кг	± до стандарту	CV	Lim
СТЗОВ «Зоря» Ковельського району									
I	4	485,5±2,5	+25,5	1,0	480-490	214,7±4,1	+4,7	3,8	209-227
II	8	564,1±3,1	+24,1	1,5	550-569	216,1±1,9	+6,1	2,4	210-224
III і старше	-			-				-	-
СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського району									
I									
II	2	555,5±1,46	+15,5	0,36	554-557	214,5±2,49	+4,5	1,64	212-217
III і старше									
РАЗОМ ПО ЛІНІЇ:									
I	4	485±2,5	+25	1,0	480-490	214,7±4,1	+4,7	3,8	209-227
II	10	562±2,7	+22	1,3	554-569	215,8±2,02	+5,8	2,24	210-224
III і старше	-			-	-			-	-
Всього:	14								

Таблиця 3

**Жива маса та молочність корів новоствореної лінії Цитруса 1498/08888
внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи**

Отел	n	Жива маса, кг	± до стан- дарту	CV	Lim	Молочність та жива маса в 210 днів, кг	± до стан- дарту	CV	Lim
СТЗОВ «Лан-Волинь» Рожищенського району									
I	2	470,5±1,8	+10,5	0,75	468- 473	216,5±1,41	+6,5	0,92	215- 218
II	25	555±1,53	+15	1,39	537- 562	222,1±1,04	+12,1	2,35	214- 232
III і стар- ше	-								
СТЗОВ «Зоря» Ковельського району									
I									
II	2	567,5±2,5	+27,5	0,62	565- 570	212±2,9	+2,0	1,9	209- 215
III і стар- ше	6	572,8±4,7	+22,8	2,0	562- 590	218±3,0	+8,0	3,4	209- 227
РАЗОМ ПО ЛІНІЇ:									
I	2	470,5±1,8	+10,5	0,75	468- 473	216,5±1,41	+6,5	0,92	215- 218
II	27	559,9±1,6	+19	1,33	537- 570	220,4±1,17	+10,4	2,31	209- 232
III і стар- ше	6	572,8±4,7	+22,8	2,0	562- 590	218,5±3,0	+8,5	3,4	209- 227
Всього:	35								

Лінія Прогреса 4

Родоначальник лінії Прогрес 4, абердин-ангуської породи лінії Проспекта 1125. Жива маса в 3 роки і 2 місяці – 730 кг. Комплексний клас – еліта рекорд.

Лінія Прогреса 4 гілкується через вісьмох синів Пірса 9517, Пірата 0170, які використовувалися в племзаводі „Зоря” та Пушка 7580, Пузира 5835, Палаца 7563 з племзаводу „Колос” Ковельського району і Перця м5777, Персика 7606, Пензлика 38 – СТЗОВ „Лан-Волинь” Рожищенського району.

Син Пірат 0170, ВЛВМ – 345 (т.3), чорний, комолий, народився 10.02.2001 року в СТЗОВ „Зоря”.

Жива маса в 3 роки – 826 кг, комплексний клас – еліта-рекорд. Оцінений за власною продуктивністю (А-448-1014-7,01-57-106,7).

Мати його Королева 1479 у 4 роки жива маса – 545 кг. Комплексний клас – еліта рекорд. Від нього та високопродуктивних корів чорної масті одержано три сини (внуки Прогреса 4), Принц 0809 (використовувався в племзаводі „Колос”), ВЛВМ – 347 (т.3). Жива маса в 2 роки 9 місяців – 746 кг, А-455-1080-6,7-59-ЕЛ-103,2. Комплексний клас – еліта, Парк 6815, ВЛВМ – 344 (т.3). Жива маса в 3 роки – 815 кг, А-429-1028-7,0-57-ЕЛ-103,4, комплексний клас – еліта-рекорд та син Пірс 0880, ВЛВМ – 346 (т.3), жива маса у 3 роки 4 місяці – 838 кг, А-448-

1071-7,2-56-ЕЛ-104,8, клас – еліта-рекорд (використовувались в племзаводі „Зоря” Ковельського району.

Від сина Пірса UA 0700079517, при доборі до корови Вишні UA 0700080093 одержаний бугай-плідник Пастернак 1538, який використовується в племзаводі „Заповіт” Ковельського району. Жива маса в 2 роки – 618 кг, комплексний клас – еліта. Бугай-плідники оцінені за власною продуктивністю цієї лінії мають високу енергію росту (середньодобові прирости до 1100 грамів, селекційний індекс – А-102,1-106,7).

Тварини цієї лінії мають високопродуктивні та стійкі передають нащадкам найважливіші господарсько-корисні ознаки. Розвиток лінії Прогреса зображено на рис. 3.

Жива маса та молочність корів ліній Прем'єр Хай Райза 550 122/2853, наведено в табл. 1.

Жива маса корів лінії Прем'єр Хай Райза 550 122/2853 становить по I отелу – 482,9 кг, по II – 546 кг, по III і старше – 595 кг, що більше від стандарту типу на 22,9, 6, 45 кг відповідно. Молочність по I

отелу – 211,8 кг, по III і старше – 220,6, що більше стандарту на 1,8 та 10,6 кг (табл. 2).

Корови лінії Прогреса 4 стохідського внутрішньопородного типу мають високі показники продуктивності. Жива маса корів I отелу становить 485 кг, по II отелу – 562 кг, молочність – 214,7 і 215,8 кг (табл.3).

Як свідчать дані табл. 3 маточне поголів'я лінії Цитруса 1498/08888 знаходиться у двох господарствах: СТЗОВ „Лан-Волинь” Рожищенського та СТЗОВ „Зоря” Ковельського районів Волинської області. Жива маса корів цієї лінії по I отелу – 470 кг, по II – 559,9 і по III і старше – 572,8 кг, молочність 216,5, 220,4, 218,5 кг відповідно.

Таким чином, новостворені лінії стохідського внутрішньопородного типу волинської м'ясної породи достатньо консолідовані за екстер'єром, рівнем продуктивності й успадковують ці особливості при розведенні „в собі”. Тварини стійко передають нащадкам свої біологічні, екстер'єрно-конституційні особливості та продуктивні якості.

УДК 636. 2. 033. 82. 2./447

Оцінка бугаїв-плідників стохідського внутрішньопородного типу

Т. ЯНКО, завідуючий

В. КРОЧУК, ст. наук. співробітник

Н. ЧОП, Г. БОНДАРУК,

наукові співробітники

**Лабораторія генофонду порід
західного**

регіону, ІРГТ УААН

В. ШУХ, директор

**ДП «Волинське обласне виробниче
підприємство по племінній справі
в тваринництві»**

Племінні якості м'ясної худоби необхідно враховувати при виведенні крупних тварин з вираженням м'ясним типом будови тіла, від яких у 15-18-місячному віці можна одержати зрілу яловичину з відмінними смаковими і кулінарними якостями.

У селекційній роботі в м'ясному скотарстві великого значення набуває власна продуктивність бугаїв та якість їх потомків, які дають змогу виявити кращих плідників

Таблиця 1

Результати оцінки бугаїв-плідників за якістю потомків та власною продуктивністю

Кличка та ідентифікаційний № плідника	Ступінь спорідненості	Жива маса у 15 міс., кг	Середньодобовий приріст, г	Затрати корму, к.од.	М'ясні форми, балів	Клас	Індекс
Лінія Прем'єр Хай Райза 550 122/2853							
За якістю потомків							
Бус 4849	син	449	1042	6,7	59,8	ЕР	103,7
Крук 4870	син	432	1029	6,8	58,6	ЕР	100,5
Патрон 1470 UA0700080960	син	441	1034	6,9	59,2	ЕР	99,8
Паркан 1593 UA 0700214868	син	445	1069	6,7	59,4	ЕЛ	102,6
Прес 1596 UA 0700214833	син	446	1002	7,1	58,6	ЕЛ	97,6
За власною продуктивністю							
Кучер 1839	внук	456	1076	6,8	56	ЕР	105,6
Бус 4847/9847	внук	465	1119	6,7	58	ЕР	111,1
Крук 4870	внук	457	1080	6,9	56	ЕР	102
Паркан 4868/1593	внук	448	1004	6,9	57	ЕЛ	103,4
Патрон 1470/0960	внук	450	1009	6,3	56	ЕР	103,8
Прес 1596/4833	внук	438	985	6,5	57	ЕЛ	101,3
Прус 0911	внук	456	1048	6,9	56	ЕЛ	101,3
Пруд 1691/18	внук	454	1100	6,9	57	ЕР	110,8
Дунай 8002	внук	461	1123	6,6	59	ЕР	109
Лінія Цитруса 1499/08888							
За власною продуктивністю							
Цитрус 1498/08888	родоначальник	464	990	6,8	58	ЕЛ	101
Цоколь UA0700138864/92	син	438	1033	6,8	57	ЕЛ	101
Цирк UA0700235732	син	449	1038	6,9	56	ЕЛ	102,4
Цитрон UA 0700235728	син	441	1062	7,3	57	ЕЛ	102,1
Цитрон UA 0700080971	син	443	1071	6,8	56	ЕЛ	103,1
Лінія Прогреса 4							
За власною продуктивністю							
Парк UA 0700006815	внук	429	1023	7,0	57	ЕЛ	103,4
Пірат 318/UA 0700080170	син	448	1014	7,1	57	ЕЛ	106,7
Принц UA 0700080894	внук	455	1080	6,7	59	ЕЛ	103,2
Пірс UA 0700080880	внук	448	1071	7,2	56	ЕЛ	104,8
Пастернак 1538	внук	428	986	7,1	58	ЕЛ	102,1

Таблиця 2

Бугаї-плідники чорної масті, яких використовували на маточних стадах базових господарств

Кличка та ідент.№, ДКПТ, масть ч.к.	Дата народж.	Походження		Жива маса бугая у віці, індекс	Комплексний клас	Лінія
		Мати	Батько			
СТЗОВ «Зоря» Ковельського району						
Бус 4847 ВЛВМ-154(т.2)	20.04.2003	Ясочка 9154	Прем'єр Хай Райз 550122/2853	2р.2м.-673 кг А-111,1	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Крук 4870 ВЛВМ-178(т.2)	13.03.2003	Рідна 8257	Прем'єр Хай Райз 550122/2853	2р.-658 кг А-102	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Парк 6815 ВЛВМ-344(т.2)	12.03.2005	Жоржина 0083	Пірат 0170	3р.-815 кг А-103,4	ЕЛ	Прогреса 4
Цитрон 5728 ВЛВМ-374(т.3)	21.03.2005	Хвойна 9194	Цитрус 1498/08888	2р.9м.-772 кг А-102,1	ЕЛ	Цитруса 1498/08888
Цирк 5732 ВЛВМ-371(т.3)	21.03.2005	Руда 9167	Цитрус 1498/08888	3р.-786 кг А-102,4	ЕР	Цитруса 1498/08888
Тартак 6772 ВЛВМ-354(т.3)	11.03.2005	Киця 9132	Туман 101	2р.8м.-750 кг А-101,6	ЕР	Ідеала 3163
Пірс 0315 UA 0700079517	09.02.2001	Сопілочка 840 UA 0700079148	Прогрес 4	2р.-660 кг А-102,1	ЕР	Прогреса 4
Цитрус 1498/08888 ВЛВМ-258(т.2)	05.09.1996	Вербка 2296	Цікавий 648	3р.-826 кг	ЕР	Цебрика 3888
Пірат 318 UA 0700080170 ВЛВМ-345(т.3)	10.02.2001	Королева 1479	Прогрес 4	3р.-826 кг А-106,7	ЕР	Прогреса 4
Пірс UA 0700080880 ВЛВМ-346(т.3)	27.11.2004	Трясця UA 0700079984	Пірат 80170	3р.4м.-838 кг А-104,8	ЕР	Прогреса 4
СТЗОВ «Колос» Ковельського району						
Цитрон UA 0700080971 ВЛВМ-257(т.2)	28.03.2003	Марта UA 0700079211	Цитрус 1498/08888	2р.5м.-695 кг А-103,1	ЕР	Цитруса 1498/08888
Принц UA 0700080894 ВЛВМ-347(т.3)	13.12.2004	Лелека UA 0700079986	Пірат 80170	2р.9м.-746 кг А-103,2	ЕР	Прогреса 4
Прус UA 0700080911 ВЛВМ-209(т.2)	01.04.2003	Норка UA 0700079217	Прем'єр Хай Райз 550122/2853	3р.9м.-862 кг А-101,3	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Мідний UA 0700080622 ВЛВМ-339(т.3)	04.05.2004	Ясна UA 0700079915	Містер 1709/79846	3р.-783 кг А-102,1	ЕЛ	Мудрого 3426
Квартал UA 0700080889 ВЛВМ-324(т.3)	21.12.2004	Сосна UA 0700079966	Центаріон UA 0700080125	2р.9м.-753 кг А-104,1	ЕР	Сонного-Кактуса
СТЗОВ «Заповіт» Ковельського району						
Паркан UA 0700214868 ВЛВМ-205(т.2)	02.03.2004	Хвойка UA 0700079243	Прем'єр Хай Райз 550122/2853	2р.661 кг А-103,4	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Патрон 1470 UA 0700080910 ВЛВМ-207(т.2)	01.04.2003	Чайка 247	Прем'єр Хай Райз 550122/2853	2р.8м.-789 кг А-103,8	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Прес UA 0700214833 ВЛВМ-208(т.2)	26.05.2003	Арабеска UA 0700079240	Прем'єр Хай Райз 550122/2853	2р.3м.-680 кг А-101,3	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Кучер 1839	27.12.2005	Амана UA 0700079199	Крук 0669/9599	2р.-638 кг А-105,6	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Норд UA 0700427870 ВЛВМ-342(т.3)	22.02.2005	Нічка UA 0700071351	Цезар 140 UA 0700135134	2р.-617 кг А-101,6	ЕР	Красавчика 3004
Бойкий 7869 ВЛВМ-308 (т.3)	05.02.2005	Бойова UA 0700135162	Лорд UA 0700135145	2р.-653 кг А-101,4	ЕР	Буйного 3042
СТЗОВ ім. І. Франка Ковельського району						
Дунай 8002	25.01.2006	Дуня UA 0700365252	Паркан 4868	18м.-542 кг А-104,0	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Пруд 1691/18	17.02.2006	Конвалія 351	Прес 1596 UA 0700214833	2р.-654 кг А-102,1	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
СТЗОВ ім. Лесі Українки Ковельського району						
Красавчик 5791	02.04.2007	Бистра 9245	Туман 101	2р.3м.-682 кг А-103,2	ЕР	Ідеала 3163
Бук	05.02.2007	Е.Л.Басквіт 949460	Камбій 896	2р.2м.-553 кг	ЕЛ	МР.МК.К.Команда 372325
Кинзил	14.02.2007	Кет 950918223 В	Камбій 896	2р.2м.-598 кг	ЕЛ	МР.МК.К.Команда 372325

за вказаними показниками і вести її на високому рівні.

На оцінених видатних бугаїв закладають нові лінії та вишукують продовжувачів існуючих ліній. На це спрямована «Інструкція з селекції бугаїв м'ясних порід», затверджена наказом Міністерства аграрної політики України від 21.01.2009 року №41. Інструкція видана на заміну методичних вказівок «Оценка быков мясных пород по качеству потомства и испытание быков по интенсивности роста, оплате корма мясным формам», затверджених Головним управлінням тваринництва Міністерства сільського господарства СРСР 18 травня 1972 року.

Вибір та оцінку плідників стохідського внутрішньопородного типу проводили за двох етапною схемою на базі племзаводів «Зоря» та «Заповіт» Ковельського району Волинської області за методикою Л.П.Прахова (М. 1972р.). На першому етапі відбирали кращих бугаїв у віці 7 місяців – оцінювали за власною продуктивністю. За результатами оцінки визначали найкращих тварин з селекційним індексом А-понад 100,1. Другий етап – відбір бугаїв за якістю потомства.

Власну продуктивність плідників та якість потомства оцінювали методом порівняння з ровесниками шляхом підрахунків індексів.

При визначенні індексу за власною продуктивністю за 100% приймали середні показники всіх бугайців одночасно поставлених на оцінку, а індексів за якістю потомства – середні показники досліджуваних тварин, за винятком синів оцінюваного бугая. Бугаїв з комплексним селекційним індексом «Б» більше 101 вважають поліпшувачами, з індексом 99-101 – нейтральними, менше 99 – погіршувачами.

Результати оцінки бугаїв-плідників з новостворених ліній Прем'єр Хай Райза 550122/2853, Цитруса 1499/08888 та Прогреса 4 наведено в табл. 1.

Результати оцінки плідників новостворених ліній за якістю потомків свідчать про високу здатність передавати свої якісні ознаки (високу енергію росту, м'ясні форми і т.д.) нащадкам. Так, середньодобові прирости (за період оцінки з 8 до 15 місяців) синів лінії Прем'єр Хай Райза 550122/2853 становлять від 1002-1069 грамів, прижиттєва оцінка м'ясних форм – 59 балів. Бугаї, яких використовували на маточних стадах базових господарств, оцінені за власною продуктивністю, мають високу енергію росту – до 1100 грамів середньодобового приросту, селекційний індекс А – понад 100 (табл.1).

Бугаї-плідники відповідають за більшістю селекційних ознак розробленому стандарту внутрішньопородного типу, їх жива маса у 2 роки становить 617-660 кг, в 3 роки – 786-826 кг і відносяться вони до класів еліта та еліта-рекорд (табл.2).

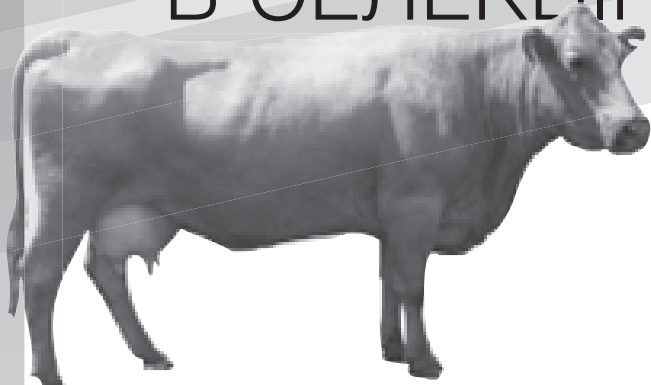
Таким чином, бугаї-плідники стохідського внутрішньопородного типу мають високі показники власної продуктивності, використання яких в базових господарствах дасть змогу збільшити виробництво високоякісної яловичини.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Прахов Л.П.** Оценка быков мясных пород по качеству потомства и испытание бычков по интенсивности роста, оплате корма мясным формам. Методичні вказівки. – М., 1972. – 17с.
2. **Янко Т.С., В.А.Крочук та ін.** Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т.ІІ. – К.: Арістей, 2007. – С. 4-114.
3. **Янко Т.С., В.А.Крочук та ін.** Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т. I. – К.: ВД «Стилос», 2005. – 496с.

РОЛЬ КОНТРОЛЬНО-ВИПРОБУВАЛЬНИХ СТАНЦІЙ В СЕЛЕКЦІЇ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ

Т. ЯНКО, завідувачий

Лабораторія генофонду порід західного регіону ІРГТ УААН

В. ШУХ, директор

ДП «Волинське обласне сільськогосподарське виробниче підприємство по племінній справі у тваринництві»

Тваринництво важлива і проблемна галузь сільськогосподарського виробництва. Основним напрямом його розвитку лишається спеціалізація, поліпшення племінних якостей худоби відповідно до вимог виробництва тваринницької продукції.

Якщо говорити про галузь спеціалізованого м'ясного скотарства Волині, то воно представлене на даний час двома породами – волинською та абердин-ангуською.

У племінному відношенні поголів'я волинської м'ясної породи сконцентровано в 10-ти племзаводах та 14-ти племрепродукторах, абердин-ангуська – в одному племзаводі та 4-х племрепродукторах. У спермобанках ДП «Волинське облплемпідприємство» та ТзОВ «Ковельплемсервіс» зберігається понад 400,0 тис. доз генетичного матеріалу від бугаїв ліній Красавчика 3004, Мудрого 3426, Буйного 3042, Цебрика 3888, Ямба 3066, Сонного-Кактуса 3307/9828 по волинській м'ясній породі та спермопродукція бугаїв абердин-ангуської, лімузинської, герефордської, української м'ясної порід.

В області розроблена цільова програма розвитку м'ясного скотарства, якою передбачено розширення племінної бази і внутріпородної структури, вдосконалення м'ясних тварин за рахунок поліпшення селекційної роботи з плідниками.

Найважливіший етап цієї роботи – генетичне вдосконалення стад за єдиною схемою, яка об'єднує основні елементи селекційного процесу – добір тварин у різні вікові періоди за основними ознаками, підбір, оцінка бугаїв за власною продуктивністю і якістю потомків.

Головну роль у породотворчому процесі має відіграти контрольно-випробувальна станція з м'ясного скотарства. Вона повинна систематично забезпечувати господарства всіх форм власності кращим генетичним матеріалом, як бугайцями, так і спермопродукцією, та контролювати їх використання. На даний час в області існує атестована контрольно-випробувальна станція з оцінки бугайців м'ясних порід за власною продуктивністю та якістю нащадків при ДП «Волинське облплемпідприємство», де наявні необхідні виробничі потужності, збереглися, хоча й частково, спеціалісти та обслуговуючий персонал.

Незважаючи на різного роду проблемні питання, які існували на підприємстві, на станцію були поставлені бугайці на оцінку за власною продуктивністю на основі договорів-оренди з господарств Волинської та Рівненської областей.

Кращих оцінених бугайців було продано в господарства згідно з розробленими планами селекційно-племінної роботи, частину здано в оренду з подальшим викупом їх у підприємства, нейтральних та погіршувачів відправлено на м'ясопереробні підприємства.

Нині в Україні діє нова інструкція з оцінки м'ясних бугайців. На станцію за рахунок бюджетних коштів, виділених Міністерством аграрної політики, закуплено 15 бугайців м'ясних порід, які проходять оцінку за власною продуктивністю та відтворювальною здатністю, накопичується в спермобанку підприємства генетичний матеріал, що дасть змогу в перспективі виявляти продовжувачів та родоначальників нових ліній.

Роботи над всебічною оцінкою бугаїв на контрольно-випробувальних станціях при деякому залученні державних коштів допоможуть контролювати використання в господарствах всіх форм власності кращих бугаїв, застосовувати генетичний матеріал нових генерацій.

У подальшому робота даної станції допоможе розробити ротації існуючих ліній та закладати нові лінії за породами. Наукові установи, які ведуть відповідні масиви породних стад розроблятимуть ефективні плани вдосконалення худоби, що дасть змогу цілеспрямовано вести селекційний процес на всіх рівнях господарств, виконувати цільові та державні програми, складати перспективні плани селекції по породах, а це – у свою чергу значно прискорить розвиток галузі спеціалізованого м'ясного скотарства не лише в області, а й в цілому по Україні.

Волинська м'ясна:

стохідський внутрішньопородний тип (за родинами)

В. КРОЧУК, ст. наук. співробітник
Н. ЧОП, Г. БОНДАРУК,
 наукові співробітники
 Лабораторія генофонду порід західного
 регіону ІРГТ УААН
В. ПОТАПЧУК, директор
 Племязавод СТЗОВ «Зоря»

Поглиблена селекція тварин передбачає роботу з родинами, яка включає розвиток у потомстві цінних якостей родоначальниці за рахунок підбору до неї, її дочок, внучок кращих

лінійних бугаїв-плідників. Це дає змогу одержувати високоцінних племінних маток і ремонтних бугайців, від яких братимуть початок кращі продовжувачі ліній, які створюються в породі (типі).

За підсумками проведеної роботи у стадах базових господарств виведено 20 родин стохідського внутрішньопородного типу, які за племінними і продуктивними якостями відповідають класам еліта та еліта-рекорд, що істотно вплинули на удосконалення типу, формування ліній і генетичної структури стада.

В табл. 1 подана характеристика родоначаль-

Таблиця 1
Характеристика родоначальниць внутрішньопородного типу

Кличка та №	Кількість корів в родині	Продуктивність, кг		Оцінка екстер'єру, балів	Комплексний клас	Лінія
		Жива маса	Молочність, жива маса в 7 міс.			
Тернина 10 UA 0700079155	7	608	205	89	ЕР	Ямба 3066
Ромашка 43 UA 0700135211	7	593	206	91	ЕЛ	Буйного 3042
Горка 110 UA 0700079205	6	603	215	85	ЕР	Ямба 3066
Сойка 207 UA 0700135139	5	613	206	88	ЕР	Ямба 3066
Ворожка UA 0700135159	6	610	218	88	ЕР	Ямба 3066
Сова 1598 UA 0700080169	3	576	230	84	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Бойка 82 UA 0700079987	3	610	215	88	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Мирна 46 UA 0700079213	5	624	210	87	ЕР	Цитруса 1498/08888
Тайна 70 UA 0700079236	6	603	219	88	ЕР	Цитруса 1498/08888
Зірка 0647 UA 0700080647	2	557	203	89	ЕР	Прогреса 4
Мальва UA 0700006686	2	565	217	91	ЕЛ	Прогреса 4
Лелека 84 UA 0700079986	3	620	213	89	ЕР	Прем'єр Хай Райза 550122/2853

Волошка 39 UA 0700079214	9	605	210	84	EP	Мудрого 3426
Руна 671 UA 0700217104	4	627	220	89	EP	Красавчика 3004
Зоряна 705 UA 0700214360	7	609	215	87	EP	Цебрика 3888
Піонія 943 UA 0700214334	4	606	220	87	EP	Красавчика 3004
Сміла UA 0700512642	2	470	203	89	ЕЛ	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Квітка UA 0700512408	2	472	202	90	EP	Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Хвайла 97 UA 0700079194	5	635	225	89	EP	Цебрика 3888
Лелека 84 UA 0700079986	4	620	213	89	EP	Прем'єр Хай Райза 550122/2853

ниць родин. Кращі з них налічують 7-9 потомків (дочок, внучок).

У типі закладені родини на високопродуктивних родоначальниць Бойку 82 UA 0700079987, Сову UA 0700080169, Лелеку UA 0700079986 (племзавод «Зоря»), на Смілу UA 0700512642, Квітку UA 0700512408 (племзавод «Заповіт») з лінії Прем'єр Хай Райза 550122/2853, на корів Зірку UA 0700080647, Мальву UA 0700079213 з лінії Прогреса 4 та Мирну UA 0700079213 і Тайгу UA 0700079236 з лінії Цитруса 1498/08888 (племзавод «Зоря»).

Індивідуальні показники продуктивності дочок, внучок наведено в табл. 2.

Слід відзначити, що дочки наведених вище родин мають високі показники власної продуктивності. Так, родина Ворожки відзначається доброю живою масою. Жива маса дочок в 5 років – 566 кг, в 3 роки – в середньому – 470 кг. Для тварин цієї родини характерна стійка спадковість, що забезпечує високий рівень молочності.

Родина Мирної 46/9213, Тайги 70/9236 з лінії Цитруса 1498/08888 цінні для селекції, оскільки поєднують молочність з живою масою.

Цінність родин полягає в тому, що від видатних корів з родин беруть початок кращі продовжувачі ліній. Так, з родини корови Хвайли 97/UA 0700079194 з лінії Цебрика 3888 одержано

Таблиця 2

Родини внутрішньопородного типу

Родоначальниця	Дочки		
* Тернина 10 UA 0700079155 20.05.1997 р. чорна комола, ж.м. в 9р.-608 кг молочність 205 кг, EP Б. Клад 1945 Лінія Ямба 3066 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1. Темна 91 28.12.2002 р. ж.м. 4р.-535 кг, молочність-201 кг, ЕЛ Б.Ясен 2336 Л.Ямба 3066	2. Тула UA 0700006783 07.03.2005.р. ж.м. в 3 р.-470 кг молочність-210 кг, EP Б.Туман 101, Л.Ідеала 3163	
	3. ** Тирса UA 0700214867 12.07.2006 р. ж.м. в3р.-465 кг молочність-205 кг, EP Б.Пірс 9517, Л.Прогреса 4	4. Такса UA 0700215238 24.03.2007 р. ж.м. в 2р.-452 кг, ЕЛ Б.Ясь 0910, Л.Ямба 3066	
Томілка 568018, 21.03.2009 р., ж.м. в 5міс.-162 кг, Б.Цитрон 5728, Л.Цитруса 1498/08888 – внучка Тернини (*) від дочки (**)			
* Ромашка 43 UA 0700135211 27.06.1999 р. чорна комола, ж.м. в 5р.-593 кг молочність 206 кг,ЕЛ Лінія Буйного 3042, Б. Банан 2487, ВЛВМ – 6 (т.1) (СТЗОВ «Заповіт» Ковельського району)	1. Рал 5368/137 13.03.2002 р. ж.м. в 4р.-536 кг, Ел молочність-203 кг Б.Килимок 1337 Л.Красавчика 3004	2. ** Роза 5268/48 ВЛВМ-1474 (т.3) 13.04.2003 ж.м. в 5р.-604 кг, EP молочність-215 кг Б.Богатир 9083, Л.Буйного 3042	3. Вірна 97 07.06.2006 р. ж.м. в 3р.-463 кг, ЕЛ молочність-202 кг Б.Цар 4958, Л.Цебрика 3888
	4. Рюмка 2374 06.06.2007 р. ж.м. в 18 міс.-408 кг, Ел Б.Прес 4733 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853	5. Рана 8793 11.06.2008р. ж.м. в 12 міс.-312 кг, ЕЛ Б.Прес 4833 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853	
Рама 11, 06.02.2006р., ж.м. в 3р.-473 кг, ЕЛ, молочність-202 кг, Б.Прес 4833, Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853– внучка Ромашки (*) від дочки (**)			

Родоначалниця	Дочки	
* Горка 110 UA 0700079205 ВЛВМ-1190 (т.3) 10.12.1992 р. чорна комола, ж.м. в 14р.-603 кг молочність-215 кг, ЕР Б.Клад 1945 Лінія Ямба 3066 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1. Гірлянда 1409 16.03.1998 р. ж.м. в 5р.-572 кг, ЕР молочність-206 кг Б.Парус 22, Л.Проспекта 1125	2. ** Галушка UA 0700341453 27.02.2006 р. ж.м. в. 3р.-468 кг, ЕЛ молочність-201 кг Б.Крук 9599 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853
	3. Гарнуля UA 0700235770 08.02.2007р. ж.м. в.2р-443 кг, ЕЛ Б.Барон 9037, Л.Буйного 3042	4. Галушка UA 0700509002 25.12.2007р. ж.м. в. 18 міс.-403 кг, ЕР Б.Пірс 0880, Л.Прогреса 4
Гирля UA 0700509793, 23.11.2008р., ж.м. в.7 міс.-199 кг, ЕЛ, Б.Мускат 6650, Л.Мудрого 3426 – внучка Горки (*) від дочки (**)		
Сойка 207 UA 0700135139 ВЛВМ-964 (т.2) 20.02.2001р. чорна комола ж.м. в. 5р.-613 кг, ЕР молочність-206 кг Б.Ясний 2514, Л.Ямба 3066 (СТЗОВ «Заповіт» Ковельського району)	1. Сова 5045 08.09.2003р. ж.м. в. 5р.-579 кг, Ел молочність-198 кг Б. Богатир 9083, Л.Буйного 3042	2. Сова 2372 03.06.2007р. ж.м. в. 2р.-453 кг, ЕЛ молочність-198 кг Б.Паркан 4868 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853
	3. Суниця 2553 31.03.2008р. чорна комола, ЕЛ ж.м. в.12 міс.-316 кг Б.Прус 4833 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853	4. Сміла 8932 06.02.2009р. чорна комола ж.м. в. 5 міс.-170кг. Б.кучер 1859 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Ворожка UA 0700135159 ВЛВМ-689 (т.2) 15.03.2000р. чорна комола ж. м. в. 6р.-610 кг молочність-218 кг, ЕР Б.Ясний 2514, Л. Ямба 3066 (СТЗОВ «Заповіт» Ковельського району)	1. Волошка 5071 /180 07.07.2003р. ж.м. в. 5р.-566 кг,Ел молочність 206 кг Б.Богатир 9083, Л.Буйного 3042	2. Воля 29 17.02.2005р. ж.м. в. 3р.-463 кг, Ел молочність-207 кг Б.Паркан 4868 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853
	3. Ворскла 21 17.02.2006р. ж.м. в. 3р.-478 кг, Ел молочність-201 кг Б.Паркан 4868 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853	4. Варка 2555 03.04.2008р. ж.м. в.12 міс.-325 кг, ЕЛ. Б.Прес 4833 Л.Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Сова 1598 UA 0700080169 ВЛВМ-1534 (т.3) 26.05.2003р. чорна комола, ж.м. в. 5р. – 576 кг, молочність – 230кг, ЕР Б. Прем'єр Хай Райз 550122/2853 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1. Сніжна UA 0700235747 23.03.2005р. ж.м. в. 3р.-469 кг ЕЛ молочність-206 кг Б.Лорд 74 Л Буйного 3042	2. Сорока UA 0700341689 25.04.2006 ж.м. в.3р.-476 кг, ЕЛ молочність-198 кг Б.Прес 4833, Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Бойка 82 UA 0700079987 ВЛВМ-1079 (т.3) 10.11.2001р. чорна комола, ж.м. в. 7р. – 610 кг молочність-215 кг, ЕР Б. Прем'єр Хай Райз 550122/2853 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1. Біла UA 0700235788 11.04.2005р. ж.м. в.4р.-529 кг, ЕЛ молочність-208 кг Б.Пірс 9517, Л.Прогреса 4	2. Бела UA 0700411178 25.06.2007р. ж.м. в.18 міс.-405 кг, ЕР Б.Мастак 9002, Л.Мудрого 3426
Мирна 46 UA 0700079213 ВЛВМ-1405 (т.3) 05.02.1999р. чорна комола, ж.м. в 9р.-624 кг молочність-210 кг, ЕР Б.Цитрус 1498/08888 Л.Цитруса 1498/08888 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1. Марта 1754/0596 02.03.2004р. ж.м. в 5р.-569 кг,Ел молочніміть-207 кг Б.Пірс 0170 Л.Прогреса 4	2. Мала UA 0700006760 07.03.2005р. ж.м. в 4р.-528 кг, Ел молочність-208 кг Б.Цезій 0075 Л.Цебрика 3888
	3. Мрія UA 0700341643 18.04.2006р. ж.м. в 3р.-473 кг, ЕЛ молочність-200 кг Б.Пірс 9517 Л.Прогреса 4	4. Муха UA 0700215096 14.03.2007р. ж.м. в.18 міс.-405 кг, ЕР Б.Крук 9870 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853

Тайна 70 UA 0700079236 ВЛВм-1569 (т.3) 04.07.1992р. чорна комола, ж.м. в 6р.-603 кг молочність-219 кг, ЕР Б.Цитрус 1498/08888 Л.Цитруса 1498/08888 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1. Травка 1213 12.05.1997р. ж.м. в 10р.-584,ЕЛ молочність-206 кг Б.Бамбук 600 Л. Буйного 3042	2. Тополя 1573 02.11.1998р. ж.м. в 9р.-569 кг, Ел молочність-207 кг Б.Циркач 771 Л.Цебрика 3888	3. Тиса 0902 12.04.2002р. ж.м. в 6р.-550кг, ЕЛ молочність-209 кг Б.Яструб 9858 Л. Ямба 3066
	4. Темна №4 19.04.2004р. ж.м. в 4р.-523 кг, ЕЛ молочність-199 кг Б.Цезій 0075 Л.Цебрика 3888	5. Такса 1862 12.12.2005р. ж.м. в 3р.-462 кг, Ел Б.Пірат 0170 Л.Прогреса 4	
Зірка 0647 UA 0700080647 09.12.2004р чорна комола, ж.м. в 4р.-557 кг молочність-215 кг, ЕЛ Б.Пірат 0170 Л.Прогреса 4 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1.Зозуля UA 0700411278 15.12.2007р. ж.м. в 18м.-413 кг, ЕР Б.Крук 4870 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853		
Мальва UA 0700006686 07.02.2005р. чорна комола, ж. м в 4р.-565 кг7 молочність-217 кг, Ел Б.Пірат 0170 Л.Прогреса 4 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	Муся UA 0700411249 29.11.2007 р. ж.м. в 18 м.-407 кг, ЕР Б.Бус 4847 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853		
Лелека 84 UA 0700079986 ВЛВм-1344 (т.3) 11.03.2002р. чорна комола, ж.м. в 5р.-620 кг молочність-231 кг, ЕР Б. Прем'єр Хай Райз 550122/2853 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1. Лілія UA 0700080905 27.05.2006 р. ж.м. в 3р.-476 кг, ЕЛ молочність-209 кг Б.Пірс 9517 Л.Прогреса 4	2.Лиска UA 0700215285, 27.05.2007р. ж.м. в 24міс.-453 кг, ЕР Б.Бус 4847 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853	
*Волошка 39 UA 0700079214 ВЛВМ-1153 (т.3) 28.06.1992 р. чорна комола, ж.м. в 16р.-605 кг молочність-220 кг, ЕР Б.Маркіз 2096 Л.Мудрого 3426 (СТЗОВ «Зоря» Ковельського району)	1.Волга 633 17.03.1995р. ж.м. в 12р.-567 кг, ЕЛ молочність-203 кг Б.Бігун 501 Л.Буйного 3042		2.Вишня 934 08.04.1996р. ж.м. в 10 р.-585 кг, Ел молочність-197 кг Б.Балтієць 964 Л.Цебрика 3888
	3.Вишка 1979 12.04.1999 р. ж.м. в 9р.-577 кг, ЕЛ молочність-201 кг Б.Ясний 2514 Л.Ямба 3006		4.Веселуха 1291 25.12.2002р. ж.м. в 5р.-583 кг, Ер молочність-209 кг Б. Прем'єр Хай Райз 550122/2853 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853
	5. **Весна 0669/0663 14.03.2004р. ж.м. в 5р.-585 кг, ЕР молочність-207 кг Б.Цитрус 1498 Л.Цитруса 1498		6. ***Вільна 5297 03.04.2007р. ж.м. в 24 міс.-463 кг, Ер Б.Бус 4847 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853
Воля UA 0700350910, 23.06.2006р., ж.м. в 3р.-447 кг, ЕЛ, молочність-200 кг, Б.Пірс 9517, Л.Прогреса 4 – внучка Волошки (*) від дочки (**) Вата UA 0700411281, 17.12.2007р., ж.м. в 18 м.-403 кг, Ер, Б.Крук 4870, Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853– внучка Волошки (*) від дочки (***)			
Руна 671 UA 0700217104 ВЛВМ-927 (т.2) 07.02.2004р. чорна комола, ж.м. в 5р.-627 кг молочність, Ер Б.Чарівний 3, Л.красавчика 3004 (ТЗОВ „Колос” Ковельського району)	1.Ракета UA 0700217184 01.03.2003р. ж.м. в 6р.-583 кг, ЕЛ молочність-204 кг Б.Марний 94, Л.Мудрого 3426		2.Райдуга 7038 01.03.2004р. ж.м. в 5 р.-581 кг, ЕЛ молочність-203 кг Б.Марний 94, Л.Мудрого 3426
	3.Рідна 347 187.03.2007р. ж.м. в 24 міс.-433 кг, ЕЛ Б.Прус 0911 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853		

*Зоряна 705 UA 0700214360 ВЛВМ-751 (т.2) 13.04.2004р. чорна комола, ч/п ж.м. в 5р.-609 кг молочність-215 кг, ЕР Б.Чаклун 278 Л.Цебрика 3888 (ТзОВ „Колос” Ковельського району)	1.**Зузя 7399 ВЛВМ-1246 (т.3) 12.02.2004р. ж.м. в 4р.-570 кг, ЕР молочність-215 кг Б.Біг 48, Л.Буйного 3042	2.***Завірюха 301/1266 01.04.2005р. ж.м. в 4р.-527 кг, ЕЛ молочність-207 кг Б.Майор 1, Л.Мудрого 3426
	3.Зузя 381/8029 08.03.2006 р. ж.м. в 3р.-469 кг, ЕЛ молочність-210 кг Б.Майор 1, Л.Мудрого 3426	4.Зорка 0558 05.03.2007р. ж.м. в 24 міс.-465 кг, ЕР Б.Цитрон 0971 Л. Цитруса 1498/08888
Зоряна 485, 14.11.2006р., ж.м. в 24 міс.-445 кг, ЕЛ, Б.Цитрон 0971, Л. Цитруса 1498/08888 – внучка Зоряни (*) від дочки (**) Зульфія 0603, 12.02.2008р., ж.м. в 15 міс.-355 кг, ЕЛ, Б.Квартал 0899, Л.Сонного-Кактуса – внучка Зоряни (*) від дочки (***)		
Піонія 943 UA 0700214334 ВЛВМ-894 (т.2) 09.04.2001р. ж.м. в 5 р.-606 кг, ЕР молочність-220 кг Б.Чарівний 3, Л. Красавчика 3004 (ТзОВ „Колос” Ковельського району)	1.Павутина UA 0700217061 25.02.2004р. ВЛВМ-1440 (т.3) ж.м. в 4р.-580 кг, ЕР молочність-195 кг Б.Марний 94 Л.Мудрого 3426	2.Піонія 1 14.04.2005р. ж.м. в 4 р.-518 кг,ЕЛ молочність-188 кг Б.Майор 1, Л.Мудрого 3426
	3.Пишна 371 09.03.2008р. ж.м. в 15 міс.-346 кг, ЕЛ Б.Прус 0911 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853	
Сміла UA 0700512642 26.06.2006р. чорна комола, ж.м. в 3р.-470 кг молочність-203 кг Б.Прес 4833 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853 (СТЗОВ „Заповіт” Ковельського району)	1.Сойка №62 19.04.2009 р. Б.Паркан 4868 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853	
Квітка UA 0700512408 19.06.2006р. чорна комола, ж.м. в 3р.-472 кг молочність-202 кг, ЕР Б.Паркан 4868 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853 (СТЗОВ „Заповіт” Ковельського району)	Краса №50 02.03.2009р. Б.Пастернак 1538 Л.Прогреса 4	
Хвайла 97 UA 0700079194 ВЛВМ-1592 (т.3) 26.11.1992р. чорна комола, ж.м. в 17р.-635 кг молочність-225 кг, ЕР Б.Цимбал 2173, Л.Цебрика 3888 (СТЗОВ „Зоря” Ковельського району)	1.Хвостунка 1108 04.03.1997р. ж.м. в 10 р.-574 кг, ЕЛ молочність-201 кг Б.Парус 22, Л.Проспекта 1125	2.Хвилянка 1211 28.11.2001р. ж.м. в 7р.-583 кг, ЕЛ молочність-205 кг Б. Прем'єр Хай Райз 550122/2853 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853
	3.Хороша 0581 05.01.2004р. ж.м. в 5р.-587 кг, ЕР молочність-210 кг Б.Цитрус 1498, Л.Цитруса 1498	4.Хвиля UA 0700509081 11.01.2008р. ж.м. в 18 міс.-415 кг, ЕР Б.Цитрон 5728, Л.Цитруса 1498/08888
Лелека 84 UA 0700079986 ВЛВМ-1344 (т.3) 11.03.2002р. чорна комола, ж.м. в 5р.-620 кг, молочність-213 кг, ЕР Б. Прем'єр Хай Райз 550122/2853 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853 (СТЗОВ „Зоря” Ковельського району)	1.Лама UA 070008905 27.05.2006р. ж.м. в 3р.-483 кг, Ер молочність-203 кг Б.Пірс 9517, Л.Прогреса 4	2.Лиска UA 0700215295 04.04.2007р. ж.м. в 24 міс.-458 кг, ЕР Б.Бус 4847 Л. Прем'єр Хай Райза 550122/2853

сина Цитрона UA 0700235728 – продовжувача лінії Цитруса 1498/08888, з родини Лелеки 84/UA 0700079986 з лінії Прем'єр Хай Райза 550122/2853 походить бугай Принц UA 0700080894 – продовжувач лінії Прогреса 4.

У плані роботи з типом у найближчій перспективі планується від краших родин одержувати продо-

вжувачів створених ліній, а також родоначальників нових ліній.

Таким чином, в стохідському внутрішньопородному типі створені високопродуктивні родини, які помітно вплинули на формування ліній та генеалогічної структури стад та мають високі показники власної продуктивності.

Технологія м'ясного скотарства Волині

Т. ЯНКО, завідуючий

В. КРОЧУК, ст. наук. співробітник

Лабораторія генофонду порід західного регіону, ІРГТ УААН

В. ПОТАПЧУК, директор

Племзавод СТЗОВ «Зоря»

Р. МИКИТЮК, керівник ФГ «Аміла»

С. ГЕРЕЗ, директор

Племзавод ім. Лесі Українки

В. ШТАНДЕР, керуючий ФГ «Перлина Турії»

Відповідно до природно-кліматичних умов Волині розроблена технологія м'ясного скотарства, яка впроваджена в племзаводах «Зоря», «Турія», «В. Прометей», ім. Лесі Українки, «Дружба», «Україна» Ковельського району Волинської області й інших господарствах, де розводять м'ясну худобу.

У технології м'ясного скотарства виділяють три виробничих цикли:

перший – утримання маточного поголів'я і вирощування телят на підсосі (система «корова-теля»);

другий – вирощування ремонтного і племінного молодняку;

третій – вирощування і відгодівля надремонтного молодняку і вибрактованих дорослих тварин.

Технологія ґрунтується на таких елементах:

- безприв'язне утримання в зимово-стійловий період маточного поголів'я, ремонтного молодняку і бичків на дорощуванні на глибокій підстилці в приміщенні легкого типу з вільним виходом на вигульно-кормові площадки, бугайців на відгодівлі – прив'язно, з використанням дешевих грубих, соковитих кормів з включенням концкормів до 20% в структурі раціону;

- пасовищне утримання м'ясного поголів'я в літній період, за винятком бичків на відгодівлі, без підгодівлі концкормами;

- утримання телят до 6-8-місячного віку на вільному підсосі в пасовищний період і режимному – в зимовий;

- турові отели корів (лютий-квітень);

- парування маточного поголів'я (травень-липень);

- одержання 85-90 телят на 100 корів;

- величина пасовищного гурта 130-150 корів з підсосними телятами, ремонтних телиць 140-150, бичків на дорощуванні – 150-160 голів, яких обслуговує три пастухи;

- загінна система випасання худоби, яка забезпечує підвищення продуктивності пасовищ на 25-30 %, продовжує термін використання травостою;

- інтенсивне вирощування ремонтних телиць, яке забезпечує живу масу в 15-16-місячному віці 350-370 кг,

що допомагає їх спарувати (травень-липень) і одержати перший отел в 24-25 місяців з живою масою 430-450 кг і первістки попадають в загальну схему турових отелів;

- відлучення телят від матерів, ректальне дослідження корів і вибраківка ялових із стада при постановці тварин на стійлове утримання (кінець жовтня);

- програма виробництва яловичини в м'ясному скотарстві передбачає цикл в два літніх і один зимовий період і включає:

1. вирощування телят до 6-8-місячного віку на вільному підсосі з досягненням живої маси 180-240 кг при відлучці;

2. дорощування бичків у зимово-стійловий період (жовтень-квітень, 210 днів) з включенням в раціон за поживністю до 25 % концкормів, середньодобовий приріст – 700 грамів, жива маса тварин в кінці періоду (13-15 місяців) – 330-390 кг;

3. нагул на пасовищах (травень-серпень) до досягнення живої маси бичків 420-480 кг у віці 17-19 місяців при середньодобовому прирості 750 грамів;

4. заключна відгодівля з використанням в раціоні до 40 % концкормів (вересень-жовтень, 60 днів) до досягнення живої маси бичків в 19-21-місячному віці 470-530 кг при середньодобовому прирості – 890 грамів;

5. створення міцної кормової бази – річна потреба не менше 72 ц кормових одиниць на корову з шлейфом зокрема в натурі: концкорма 1,6-1,8; сіна – 1,5-2,0; солома кормова – 1,0; силосу і сінажу – 8-10; кормового буряка – 1,0-1,5; зеленої маси – 8-10 тонн.

- максимальне продовження періоду випасання маточного поголів'я з ранньої весни до пізньої осені з використанням культурних і природних пасовищ за поживних залишків та культур зеленого конвеєра;

- напування худоби в зимовий період з автонапувалок з електропідігрівом води, в літній період з пересувних поїлок або природних водоймищ;

- годівля тварин в зимово-стійловий період на вигульно-кормових майданчиках, дворазова. Роздача кормів мобільними кормороздавачами. Видалення гною один раз в рік при виході тварин на пасовище – механізоване (бульдозер).

Технологія забезпечує затрати кормів на 1 ц приросту живої маси з урахуванням затрат на корову 14-16 ц.к.од., в тому числі на дорощуванні і відгодівлі 8,5-10 ц.к.од, середньодобовий приріст телят на підсосі 850-1000 грамів, живу масу бичків в 19-21-місячному віці 470-530 кг, живу масу телиць в 15 місяців – 350-370 кг, вихід телят на 100 корів 85-90 голів, собівартість 1 ц приросту 470-560 гривень, рентабельність 15-20%.

Основні публікації по волинській м'ясній породі

1. Янко Т.С. Разведение мясного скота в спецхозе // Информ. лист. Серия 33. Животноводство и ветеринария. – Львов: Лв ЦНТИ, 1978. – № 140 – 78. – 4 с.
2. Янко Т.С. Створення м'ясного типу худоби на Волині // Молочно-м'ясне скотарство / Респ. міжвід. темат. наук.зб. – К.: Урожай, 1981. – Вип. 56. – С.15-17.
3. Янко Т.С. Итоги работы по созданию типа скота мясного направления в условиях Волынского Полесья // Науч.-техн. бюл./Южн. отд-ние ВАСХНИЛ. НИИ животноводства Лесостепи и Полесья УССР. – Х., 1986. – № 44. – С.32-37.
4. Янко Т.С. Выведение волынского типа мясного скота // Эффективность племенной работы в животноводстве (на примере хозяйств Волынской области) / С.В. Ядчук, Н.О. Бондар, Т.С. Янко и др. – Печат. по плану ВСНТО на 1986 г., соглас. Госкомиздатам СССР. – Волынский обл. совет науч.-техн. обществ Укр. ССР. – Луцк, 1986. – С.4 – 96.
5. Янко Т.С., Долока С.Н. Каталог мясного скота создаваемого волынского типа / Под ред. А.Г. Тимченка.; Госагропром УССР. – К.: Урожай, 1987. – 209 с.
6. Янко Т.С. Методика создания нового типа мясного скота на основе лимузинской, абердин-ангусской и герфордской пород // Каталог мясного скота создаваемого волынского типа / Т.С. Янко, С.Н. Долока.; Под ред. А.Г. Тимченка.; Госагропром УССР. – К.: Урожай, 1987. – С. 10-14.
7. Янко Т.С., Шевчук Л.М. Мясная продуктивность трехпородных помесей // Каталог мясного скота создаваемого волынского типа / Т.С. Янко, С.Н. Долока.; Под ред. А.Г. Тимченка.; Госагропром УССР. – К.: Урожай, 1987. – С.17-18.
8. Янко Т.С. Рост, развитие, мясная продуктивность и качество мяса животных создаваемого волынского типа // Каталог мясного скота создаваемого волынского типа / Т.С. Янко, С.Н. Долока.; Под ред. А.Г. Тимченка.; Госагропром УССР. – К.: Урожай, 1987. – С. 18-22.
9. Янко Т.С., Долока С.Н. Оценка быков создаваемого типа по собственной продуктивности и качеству потомства // Каталог мясного скота создаваемого волынского типа / Т.С. Янко, С.Н. Долока.; Под ред. А.Г. Тимченка.; Госагропром УССР. – К.: Урожай, 1987. – С.22-23.
10. Янко Т.С., Долока С.М., Ткаченко Ж.О. Результаты оцінки бугаїв створюваного волинського типу // Молочно-м'ясне скотарство: Респ. міжвід. тем. наук. зб. – К.: Урожай, 1991 – Вип.78. – С.15-16.
11. Янко Т.С., Тимченко О.Г., Мусієнко Ю.С. Створювані волинський, знаменський та південні типи // М'ясне скотарство / О.Г. Тимченко, М.В. Зубець, В.С. Козир та ін.; За ред. О.Г. Тимченка. – К.: Урожай, 1991. – С.45 – 60.
12. Каталог мясного скота создаваемого волынского типа. Випуск 2. / М.В. Зубець, Т.С. Янко, В.А. Крочук, и др.; Под ред. А.Г.Тимченка.; Госагропром УССР. – К.: Урожай, 1991. – 168 с.
13. Янко Т.С. Основные направления племенной работы на завершающем этапе при создании новой породы мясного скота для зоны Западного Полесья Украины // Новое в пороодообразовательном процессе: Материалы конф. (науч. диск.) сост. 25-26 февраля 1993 г. в Ин-те развед. и генет. животн. УААН.; Укр. акад. аграр. наук. Ин-т розвед. и генет. животн. – К., 1993. – С.118-119.
14. Програма селекційно-племінної роботи на заключному етапі створення волинської м'ясної породи великої рогатої худоби. / Т.С. Янко, Ю.М. Карасик, М.В. Зубець, В.П. Буркат та інші.; М-во сільськ. госп. та продовольства України. Нац. об-ня по плем. справі у тваринництві «Укрплемоб'єднання» – К.: Асоц. «Україна», 1994. – 32 с.
15. Янко Т.С., Тулайдан С.В. Волинська м'ясна порода великої рогатої худоби // Наук.-вироб. бюл. «Селекція» / Нац. об-ня по плем. справі у тваринництві «Укрплемоб'єднання». – К., 1995. – Число друге. – С.101-113.
16. Янко Т.С., Тулайдан С.В. Шляхи та перспективи вдосконалення нової волинської породи м'ясної худоби // Теоретичні й практичні аспекти породоутворювального процесу у молочному та м'ясному скотарстві: Наук.-вироб. конф. / Нац. об-ня по плем. справі у тваринництві «Укрплемоб'єднання». Інститут розведення і генетики тварин. – К.: Асоція «Україна», 1995. – С. 219-220.
17. Янко Т.С., Тулайдан С.В. Теоретичні і практичні підходи до селекційного процесу створення волинської м'ясної породи // Теоретичні й практичні аспекти породоутворювального процесу у молочному та м'ясному скотарстві: Наук.-вироб. конф. / Нац. об-ня по плем. справі у тваринництві «Укрплемоб'єднання». Інститут розведення і генетики тварин. – К.: Асоція «Україна», 1995. – С. 221-222.
18. Кондиба В.М., Коняга В.М., Янко Т.С. Реалізація м'ясного потенціалу бичків волинської породи при вирощуванні на раціонах різної енергонасиченості // Збірник наукових праць/ Ін-т тваринництва Укр. акад. агр. наук. – Харків, 1995. – Вип. XXXVIII. – С. 97-106.
19. Тимченко О.Г., Тулайдан С.В., Янко Т.С. М'ясне скотарство // Племінна робота. Довідник / М.З. Басовський, В.П. Буркат, М.В. Зубець та ін.; За ред. М.В. Зубця, М.З. Басовського. – К.: Асоція «Україна», 1995. – С. 82-124.
20. Тулайдан С., Янко Т., Цілуйко Г. Генетична структура волинської породи за групами крові // Тваринництво України, 1995. – С. 17.
21. Янко Т.С. Волынская мясная порода // Генетика, селекция и биотехнология в скотоводстве / М.В. Зубець, В.П. Буркат, Ю.Ф. Мельник и др.; Под ред. М.В. Зубця, В.П. Бурката. – К.: БМТ, 1997. – С. 540-560.
22. Янко Т.С., Цілуйко Г.О., Тарасюк С.І. Формування генетичної структури волинської м'ясної породи // Наук.-вироб. бюлет. «Селекція» / М-во АПК. Нац. об-ня по плем. справі у тваринництві «Укрплемоб'єднання». – К.: БМТ, 1998. – Число п'яте. – С. 153-155.
23. Янко Т.С., Крочук В.А., Битов В.П. Система вирощування і відгодівлі бугайців м'ясного напрямку продуктивності // Розведення і генетика тварин: Міжвід. тем. наук. зб./ Укр. акад. агр. наук. Ін-т розвед. і генет. тварин. – К.: Аграрна наука, 2003. – Вип. 37. – С. 200-204.
24. Програма селекції худоби волинської м'ясної породи на період 2003-2012 роки / Т.С. Янко, М.В. Зубець, В.П. Буркат та ін.; Відпов. за вип. Т.С. Янко. – К.: Аграрна наука, 2003. – 80 с.
25. Породна технологія годівлі та інтенсивного вирощування бичків волинської м'ясної породи в господарствах України (Методично-практичні рекомендації) // М.В. Зубець, Г.О. Богданов, В.М. Кандиба, В.М.

- Коняга, Т.С. Янко., / Укр. акад. агр. наук. Ін-т тваринництва – Харків, 2003. – 18 с.
26. Цільова програма розвитку галузі м'ясного скотарства у Волинській області на 2002-2012 роки / Т.С. Янко, В.А. Крочук, П.К. Бойко та ін. – Луцьк, 2004. – 28 с.
27. Коняга В.М., Янко Т.С. Система інтенсивного енергетичного ресурсозберігаючого ведення м'ясного скотарства в Поліссі України на базі волинської м'ясної породи: Наук. метод. посіб. / Ін-т тваринництва Укр. акад. агр. наук. – Харків, 2005. – 111 с.
28. Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Том I. / Т.С. Янко, В.А. Крочук, Н.В. Чоп. та ін.; Під ред. О.В. Білоуса. Заг. ред. В.О. Пабата. – К.: ВД «Стилос», 2005. – 496 с.
29. Янко Т.С. Методика створення, характерні особливості, сучасний стан та перспективи розвитку волинської м'ясної породи // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т.1. / Т.С. Янко, В.А. Крочук, Н.В. Чоп. та ін.; Під ред. О.В. Білоуса. Заг. ред. В.О. Пабата. – К.: ВД «Стилос», 2005. – С. 8-22.
30. Янко Т.С. Характеристика, розвиток і цільовий стандарт заводських ліній волинської м'ясної породи // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т.1. / Т.С. Янко, В.А. Крочук, Н.В. Чоп. та ін.; Під ред. О.В. Білоуса. Заг. ред. В.О. Пабата. – К.: ВД «Стилос», 2005. – С. 23-48.
31. Методика оцінки бугаїв м'ясних порід / В.П. Буркат, Ю.В. Вдовиченко, Т.С. Янко, А.М. Угнівенко // Методики наукових досліджень із селекції, генетики та біотехнології у тваринництві. – К.: Аграрна наука, 2005. – С. 110-124.
32. Коняга В.М., Янко Т.С. Пріоритетні напрямки розвитку і підвищення ефективності м'ясного скотарства в Україні // Наук.-техн. бюл.: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. «Тваринництво ХХІ сторіччя: новітні технології, досягнення та перспективи», приуроч. 90-річчю від дня народження докт. с.г. наук, проф., чл.-кор. ВАСГНІЛ Ф.Ф. Ейснера та 75-річчю Ін-ту тваринництва УААН, яка відбулася 3-6 жовтня 2006 р. / Укр. акад. агр. наук. Ін-т тваринництва УААН. – Х., 2006. – № 94. – С. 170-174.
33. Янко Т.С., Крочук В.А. Технологія м'ясного скотарства Волини // Проблеми підвищення ефективності виробництва животноводчої продукції: тез. докл. міжнарод. науч.-практ. конф., 12-13 жовтня 2007 г. / Науч.-практический центр Нац. акад. наук Белоруссии по животноводству; редкол.: И.П. Шейко (гл. ред.). – Жодино: Науч.-практ. центр НАН Белоруссии по животноводству, 2007. – С. 418-420.
34. Янко Т.С. Розвиток волинської м'ясної породи // Тваринництво України. – 2007. – № 2. – С. 41-44.
35. Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Том II. / Т.С. Янко, В.А. Крочук, Г.М. Бондарук та ін.; Заг. ред. Ю.Ф. Мельника. – К.: Арістей, 2007. – 336 с.
36. Коняга В.М., Янко Т.С. Повноцінна годівля та інтенсивне вирощування бугайців волинської м'ясної породи в господарствах Волині // Наук.-техн. бюл.: Матер. міжнарод. наук. конф. «Наукові основи сучасних технологій виробництва продукції тваринництва», присвяч. 100-річчю від дня народження академіка ВАСГНІЛ Й.А. Даниленка, яка відбулася в Інституті тваринництва УААН 19-20 листопада 2003р. / Укр. акад. агр. наук. Ін-т тваринництва УААН. – Х., 2004. Вип.86. – С.47-50.
37. Янко Т.С., Цілуйко Г.О. Імуногенетичний аналіз розвитку структури волинської м'ясної породи // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т.1. К.: ВД «Стилос», 2005. – С. 49-67.
38. Янко Т.С., Подоба Б.Є., Цілуйко Г.О. Генетична структура й розвиток заводських ліній волинської м'ясної породи (до питання „Коротких ліній”) // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т.1. К.: ВД «Стилос», 2005. – С. 68-75.
39. Генеалогічна структура тварин, записаних до I-го тому державної книги племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи / С.М. Долока, Т.С. Янко, В.А. Крочук, Н.В. Чоп, Г.М. Бондарук // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т.1. К.: ВД «Стилос», 2005. – С. 76-83.
40. Характеристика тварин, записаних до I-го тому державної книги племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи / Т.С. Янко, В.А. Крочук, Н.В. Чоп, Г.М. Бондарук, С.М. Демчук // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. Т.1. К.: ВД «Стилос», 2005. – С. 90-95.
41. Методика оцінки бугаїв м'ясних порід / Ю.Ф. Мельник, А.М. Литовченко, В.П. Буркат, Ю.В. Вдовиченко, С.Ю. Демчук, Т.С. Янко, О.Р. Омелячук та ін. – К.: Видавничий центр НАУ, 2005. – 16 с.
42. Методика оцінки бугаїв м'ясних порід / В.П. Буркат, Ю.В. Вдовиченко, Т.С. Янко, А.М. Угнівенко // Методики наукових досліджень із селекції, генетики та біотехнології у тваринництві. – К.: Аграрна наука, 2005. – С. 110-124.
43. Система інтенсивного енергетичного ресурсозберігаючого ведення м'ясного скотарства в Поліссі України на базі волинської м'ясної породи / М.В. Зубець, Г.О. Богданов, В.П. Буркат та ін.: Наук. метод. посібник. – Харків, ІТ УААН, 2005. – 111 с.
44. Янко Т.С. Розвиток волинської м'ясної породи // Тваринництво України. – 2007. – № 2. С. 41-44.
45. Янко Т.С., Донченко Т.А. Волинська м'ясна порода – вагомий здобуток національного м'ясного скотарства // Матеріали VII державної науково-практичної конференції м. Біла Церква, 12-13 листопада 2008р. Білоцерківський національний університет. с. 64
46. Цільова програма розвитку галузі м'ясного скотарства в Рівненській області на 2007 – 2012 роки // Янко Т.С., Крочук В.А., Чуприна О.П. та ін. Інститут розведення і генетики тварин УААН, 2007. – 27 с.
47. Янко Т.С., Крочук В.А. Влияние возраста и живой массы молодняка волинской мясной породы при отёме на их рост и развитие // Проблемы интенсификации производства продуктов животноводства: тез. докл. междунар. науч.-практ. конф. (9-10 окт. 2008 г.) – Жодино: Науч.-практический центр НАН Беларуси по животноводству, 2008 – с.346
48. Янко Т.С., Крочук В.А. Технологія м'ясного скотарства Волини // Проблеми підвищення ефективності виробництва животноводчої продукції: тез. докл. міжнарод. науч.-практ. конф., 12-13 жовт. 2007 г. – Жодино: Науч.-практический центр НАН Беларуси по животноводству, 2007. – с.418
49. Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи – т. II. Т.С. Янко, В.А. Крочук, Г.М. Бондарук, О.П. Чуприна, І.С. Янко. К.: Арістей, 2007. – 336 с.
50. Янко Т.С., Крочук В.А., Чоп Н.В., Бондарук Г.М. Характеристика тварин волинської м'ясної породи, записаних до II тому Державної книги племінних тварин // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби волинської м'ясної породи. – т.І. К.: Арістей, 2007. – с.4-16.
51. Каталог Бугаїв м'ясних порід і типів племінних господарств України для відтворення маточного поголів'я в 2008-2009 роках / Вербицький П.І., Микитюк Д.М., Янко Т.С., Крочук В.А., Чоп Н.В., Бондарук Г.М. та ін. – К.: Державний науково-виробничий концерн «Селекція», 2008. – 183с.
52. Інструкція із селекції бугаїв м'ясних порід / Мельник Ю.Ф., Микитюк Д.М., Білоус О.В., Буркат В.П., Вдовиченко Ю.В., Янко Т.С., Гузев І.В., Сірацький Й.З., Демчук С.Ю., Крочук В.А. та ін.. – К.: Арістей, 2009. – 20с.